

SOCIALFONDEN I SIFFROR 2011

– projektens deltagare och nytta

En samproduktion mellan Svenska ESF-rådet och
Processtödet för strategisk påverkan och lärande i Socialfonden

Svenska
ESF-rådet

SOCIALFONDEN I SIFFROR

Projektens deltagare och nytta

Denna rapport är framtagen i samverkan mellan Svenska ESF-rådet och Processtödet för strategisk påverkan och lärande i Socialfonden (SPeL). Från Svenska ESF-rådet har Lennart Thörn, Sven Jansson och Max Wallenberg skrivit kapitel 1 och i övrigt bidragit med viktiga synpunkter på helheten. Kapitel 2 bygger på statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB) som Cecilia Hertzman har sammanställt och beskrivit. Kapitel 3 är skrivet av Eva Johansson från Temagruppen Entreprenörskap och företagande i Socialfonden. SPeL står för de avslutande kapitlen genom Andreas Eriksson (kapitel 4 och 5) och Lennart Svensson (kapitel 5 och 6). Redaktör har Andreas Eriksson varit.

Svenska
ESF-rådet

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

© 2011 APeL AB och författarna

APeL Forskning och utveckling
Ånstagatan 6
702 32 Örebro
www.apel-fou.se

Tryck: Elanders, 2011

Formgivning och sättning: Informationsavdelningen, Högskolan i Halmstad

INLEDANDE ORD

Innevarande period för Europeiska socialfonden i Sverige har nu nått halvtid. Fler och fler människor, företag, myndigheter och organisationer tar del av satsningarna, och vi ser många intressanta resultat. Resultaten är stöd till de svagaste på arbetsmarknaden och en hävstång för konkurrenskraft i företagen.

Mycket återstår innan vi kan stänga böckerna för programperioden 2007–2013. Under 2011 gör vi en gigantisk satsning som innebär att vi utlyser 1,3 miljarder kronor inom programområde 2 – ökat arbetskraftutbud. Resultat och effekter av denna satsning får vi anledning att återkomma till i kommande rapporter.

Årets utgåva av Socialfonden i siffror innehåller en rik statistisk sammanställning och en uppföljning av de fördjupade studier som lyftes fram i förra årets rapport. Här får du en bild av hur projektinsatserna lever vidare, förändras i vardagen och leder till nya satsningar.

I rapporten beskriver vi också hur den sociala ekonomin deltar i genomförandet av Socialfonden. Den sociala ekonomin, eller tredje sektorn som den ibland kallas, är en viktig medaktör i Sverige och i resten av EU. Därför vill vi presentera en bild av deras deltagande.

Jag hoppas att rapporten ger dig insikter i genomförandet och resultaten. Jag vill också med rapporten peka på ett antal utvecklingsområden som jag hoppas kan skapa diskussion och bidra till fortsatt utveckling av Europeiska socialfondens arbete i Sverige.

Stockholm i juni 2011

*Åsa Lindh
Generaldirektör Svenska ESF-rådet*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

KAPITEL 1. FLER OCH BÄTTRE JOBB I EUROPA	7
Nära 1 800 projekt har beviljats stöd	7
Över 12 miljarder kronor under sju år	7
Socialfondens åtta regioner i Sverige	10
Socialfondens deltagarmål i Sverige	10
KAPITEL 2. ESF-PROJEKTENS DELTAGARE OCH INRIKTNING	11
Jämn könsfördelning	11
Programområde 1	12
Fler män i de yngre åldersgrupperna	13
Utbildningsnivån följer riksgenomsnittet för de förvärvsarbetande	14
Kvinnorna har högre utbildning än männen	16
160 olika nationaliteter inom PO 1	21
Vilka branscher kompetensutvecklar?	24
Vilken storlek har företagen som kompetensutvecklar?	28
Inkomstfördelning	29
Programområde 2	29
Endast var tionde har en högskoleutbildning	30
41 procent har utländsk bakgrund	33
Var femte deltagare kommer från Östra Mellansverige	35
Varannan har erhållit försörjningsstöd före projektstart	37
39 procent har efter avslutat projekt en lön eller företagarinkomst	39
Ideell sektor	40
Programområde 1	41
Programområde 2	42
KAPITEL 3. DEN SOCIALA EKONOMINS DELTAGANDE I SOCIALFONDEN	45
Vad är social ekonomi?	45
Socialfonden och social ekonomi	46
Exempel på projekt	48

KAPITEL 4. ÅTERBESÖK HOS FYRA PROJEKT	55
IF Metall etablerar en utvecklande roll	55
Får politikerna de svar som behövs?	57
Hinner inte möta företagens efterfrågan	58
Goda relationer gav implementering	59
KAPITEL 5. VAD SKAPAR LÅNGSIKTIGA EFFEKTER?	63
Vad säger forskningen?	63
Reflektioner kring praktiken	65
Realistiska ambitioner och lagom finansiering	65
Utvärdering som stöd för utveckling	66
Projekt som del i en långsiktig utvecklingsstrategi	67
Lärande är integrering	68
KAPITEL 6. VAD KAN VI LÄRA FÖR PROGRAMMET OCH FRAMTIDEN?	69
BILAGOR	

KAPITEL 1.

FLER OCH BÄTTRE JOBB I EUROPA

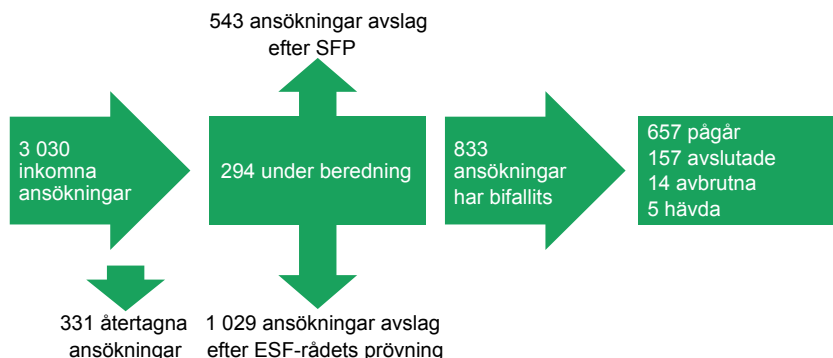
Europeiska socialfonden är EU:s viktigaste verktyg för att skapa fler och bättre jobb i Europa. Fonden är lika gammal som EU och instiftades år 1957. Då som nu är målet att minska skillnader i välbefinnande och levnadsstandard mellan EU:s medlemsländer.

Under perioden 2007–2013 uppgår Socialfondens budget till ungefär 750 miljarder kronor runtom i Europa. Sverige har tilldelats 6,2 miljarder kronor och kommer att bidra med minst lika mycket i svensk offentlig medfinansiering. Svenska ESF-rådet räknar med att fördela detta belopp mellan cirka 3 000 projekt med minst 315 000 deltagare.

Arbetet är uppdelat i två olika programområden. Inom programområde 1 (PO 1) kan man söka stöd för projekt som ger bättre förutsättningar för anställda kvinnor och män (egna företagare, medarbetare eller chefer) att möta framtidens arbetsliv. Inom programområde 2 (PO 2) kan man söka stöd för projekt som vänder sig till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Genom att medverka i något av projekten ska deltagarna öka sina möjligheter att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden.

Nära 1 800 projekt har beviljats stöd

Under år 2008 beviljades stöd till de första projekten och till och med mars 2011 har 1 770 projekt beviljats stöd. När en ansökan inkommer gör Svenska ESF-rådet en prövning om ansökan uppfyller de formella kraven som gäller för projekten och de specifika kraven kopplade till den omgång ansökan avser. De projekt som godkänns efter denna prövning lämnas vidare till strukturfondspartnerskapet i respektive region som gör den slutliga prioriteringen av vilka projekt som beviljas. Totalt har 5 727 ansökningar inkommit. Av dem är 2 679 förprojekteringar och 3 030 ansökningar om genomförandeprojekt. Förprojekteringarna syftar till att förbereda genomförandeprojekt och de resultat som redovisas i denna rapport baseras uteslutande på genomförandeprojekt. Figur 1 visar vad som har hänt med de inkomna ansökningarna om genomförandeprojekt.

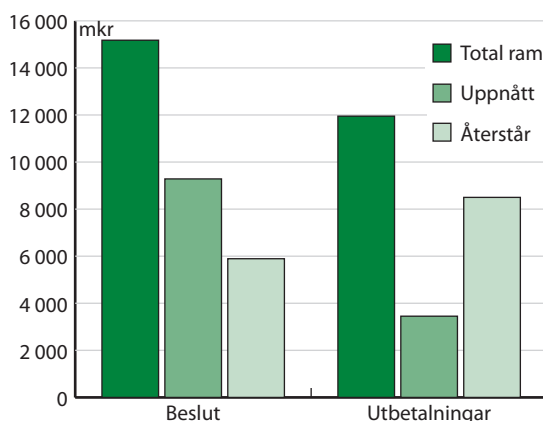

Figur 1. Antal inkomna ansökningar och vad som har hänt med dem.
SFP = Strukturfondspartnerskapet.

Nära 550 projekt har avslagits efter prioritering av strukturfondspartnerskapen; merparten av dem har avslagits till följd av att hela beslutsutrymmet för ansökningsomgången har utnyttjats¹. Av de 833 ansökningar om genomförandeprojekt som bifallits tillhör 481 PO 1 och 352 PO 2. 157 projekt har avslutats varav 113 tillhör PO 1 och 44 tillhör PO 2.

Över 12 miljarder kronor under sju år

Som framgått ovan är den totala ramen för Socialfonden minst 12,4 miljarder kronor under perioden 2007–2013. Av dessa är 0,5 miljarder av-

Figur 2. Beslutade och utbetalade belopp, miljoner kronor.

satta för administration och resterande del till projektverksamhet. Eftersom projekten endast i undantagsfall förbrukar hela det beviljade stödet måste Svenska ESF-rådet bevilja mer medel än den totala ramen för programmet. Hur stor denna överinteckning behöver vara följs kontinuer-

¹ För varje ansökningsomgång lyser Svenska ESF-rådet ut ett visst belopp som inte kan överskridas.

ligt eftersom det är en mycket viktig komponent i programgenomförandet. Under år 2010 ledde detta till att överinteckningen för PO 2 ökades från 20 till 30 procent. För PO 1 är antagandet fortsatt 20 procent. Problem med att ordna medfinansiering är den viktigaste orsaken till det ökade återflödet inom PO 2.

Figur 2 visar hur mycket ESF-medel och nationell medfinansiering som måste beviljas till projekt för att hela stödet från EU ska kunna återsökas. Drygt 60 procent av de beslut som krävs är fattade för att uppnå målsättningen att återsöka samtliga medel. För PO 1 utbetalar ESF-rådet både stödet från EU och den svenska medfinansieringen. I PO 2 utbetalar ESF-rådet stödet från EU medan medfinansieringen kommer från andra offentliga finansiärer. 3,6 miljarder kronor är utbetalat/godkänt av totalt nära 12 miljarder kronor, vilket motsvarar 30 procent.

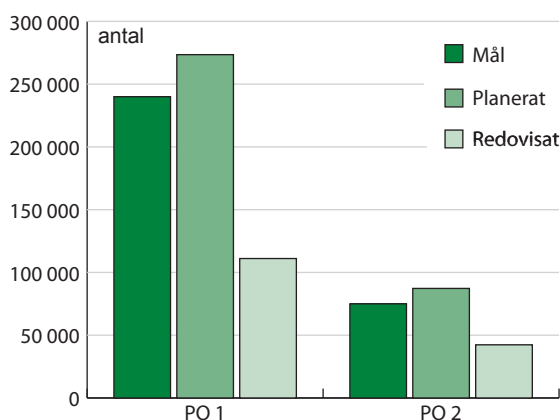
Figur 3. Regional fördelning av programmedel, miljoner kronor.

Socialfondens åtta regioner i Sverige

Programmedlen fördelas ut till de åtta regioner som ansvarar för genomförandet enligt en fördelningsmodell. 777 miljoner kronor (10 procent) av programmedlen är reserverade för nationella projekt. Figur 3 visar tilldelningen per region.

Socialfondens deltagarmål i Sverige

I det svenska programmet för Socialfonden finns mål för antalet deltagare i respektive programområde.

Figur 4. Programmets deltagarmål, planerade och redovisade deltagare.

För PO 1 är det planerade deltagarantalet i beviljade och avslutade projekt nära 270 000, vilket motsvarar 115 procent av programmets totala mål på 240 000 deltagare (figur 4). Ovan har framgått att alla de medel som beviljas till projekten inte förbrukas utan en betydande del återgår. På samma sätt är det med det planerade deltagarantalet, projekten når mycket sällan sin planerade nivå. På så vis kan man även tala om ett återflöde av antal deltagare. Om man jämför de beslutade medlen och det planerade deltagarantalet för PO 1 och tar i beaktande detta återflöde ser man att det planerade deltagarantalet uppgår till cirka 90 procent av programmålet samtidigt som cirka 65 procent av medlen är in-tecknade. Det visar att deltagarmålet kommer att nås. För PO 2 uppgår det planerade deltagarantalet till drygt 87 000 eller 116 procent av programmålet. Gör man samma analys som för PO 1 ovan så visar den att deltagarmålet kommer att nås med god marginal.

KAPITEL 2.

ESF-PROJEKTENS DELTAGARE OCH INRIKTNING

I programgenomförandet ingår det att projekt ska redovisa deltagare utifrån ett antal fastställda indikatorer. ESF-rådet har gett Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att hämta in uppgifter om deltagarna i projekten. Rapporteringen sker elektroniskt varje månad. I detta kapitel redovisar SCB fakta om deltagare i Socialfondsprojekt. Uppgifterna baseras på de personer som deltar eller har deltagit i något av de olika genomförandeprojekten t.o.m. mars 2011. I kapitlet redogörs för Socialfondens kvantifierade mål och indikatorer, men det innehåller ingen fullständig genomgång. Mer fakta om statistiken ges i bilaga 1. I bilaga 2 finns en uppräknings av samtliga kvantifierade mål och indikatorer i Socialfondsprogrammet samt hänvisningar till vidare läsning.

Jämn könsfördelning

Drygt 153 000 personer deltar eller har deltagit i något av de olika genomförandeprojekten. Totalt sett är det något fler män än kvinnor som deltar, 51 procent av deltagarna i PO 1 är män och 52 procent i PO 2 (tabell 1).

Tabell 1. Antal personer som deltar eller har deltagit i Socialfondens projekt t.o.m. den 31 mars 2011.

	Programområde 1		Programområde 2	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Kvinnor	54 135	48,7	19 973	47,2
Män	56 622	51,0	22 242	52,5
Uppgift saknas	328	0,3	120	0,3
Totalt	111 085	100	42 335	100

Den typiske manlige deltagaren i PO 1 kommer från Västsverige. Han är 35–44 år, har en gymnasieutbildning, arbetar inom tillverkningsindustrin och finns på ett arbetsställe med 10–49 anställda. Den typiska kvinnliga deltagaren kommer också från Västsverige. Hon är 45–54 år, gymnasieutbildad, arbetar inom Vård och omsorg och finns på ett arbetsställe med 10–49 anställda.

Den typiske manlige deltagaren i PO 2 är betydligt yngre än sin motsvarighet i PO 1. Han är mellan 16 och 24 år, har en gymnasieutbildning, och kommer från Östra Mellansverige. Den typiska kvinnliga deltagaren är också mellan 16 och 24 år med en gymnasieutbildning men kommer istället från Västsverige.

Sett över hela perioden har antalet deltagare ökat år efter år (tabell 2).

Tabell 2. Antal deltagare som har påbörjat deltagande i Socialfondens projekt per år*.

	Programområde 1				Programområde 2			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Kvinnor	4 179	21 677	36 182	11 174	2 860	9 328	12 701	3 562
Män	1 930	22 006	39 417	8 073	2 974	10 290	14 294	3 860
Uppgift saknas	50	138	124	78	18	44	72	19
Totalt	6 159	43 821	75 723	19 325	5 852	19 662	27 067	7 441

* Varje person räknas till det år man startar i ett projekt.
Siffrorna för 2011 speglar antalet deltagare fram t.o.m. 31 mars 2011.

I den följande genomgången kommer uppgifter om PO 1 och PO 2 att redovisas var för sig.

Programområde 1

Inom PO 1 är den helt dominerande inriktningen ”Kompetensutveckling för att utvecklas i takt med arbetslivets krav”, det gäller både kvinnor och män (tabell 3). En större andel kvinnor än män deltar i projekt inriktade mot diskriminering och likabehandling. Den andelen har ökat något sedan föregående år då 10 procent av kvinnorna deltog i sådana projekt. Motsvarande siffra var 6 procent för männen.

Tabell 3. Procentuell fördelning av antalet deltagare efter PO 1:s inriktningar.

	Kvinnor		Män	
	Antal	Andel	Antal	Andel
Kompetensutveckling för att utvecklas i takt med arbetslivets krav	45 741	84	52 020	92
Motverka diskriminering och främja likabehandling	5 960	11	2 261	4
Förebygga långtidssjukskrivningar	2 434	4	2 341	4
Totalt	54 135	100	56 622	100

I ungefär hälften av de projekt som startats hittills är könsfördelningen jämn (tabell 4). 20 procent av projekten är kvinnodominerade och 29 procent av projekten är mansdominerade. Med dominans menas att minst 75 procent av deltagarna tillhör endera könet.

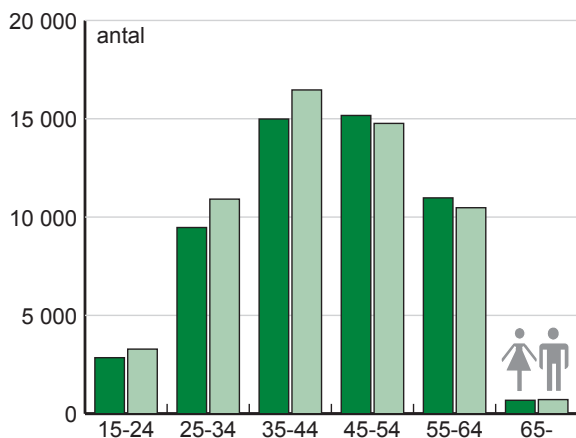
Tabell 4. Antal projekt² med kvinno- och respektive mansdominans.

	Antal projekt	Procent
Kvinnodominerade	78	20
Mansdominerade	111	29
Övriga	198	51
Totalt	387	100

Fler män i de yngre åldersgrupperna

De flesta deltagarna i åldern 15–44 år är män (figur 5). I åldern 45–64 år är det däremot fler kvinnor. I den äldsta åldersgruppen (65+) finns det ca 1 400 deltagare. Där är fördelningen mellan kvinnor och män ungefär hälften vardera.

² Att antalet projekt är lägre i tabell 4 än den uppgift om antalet beviljade projekt som förekommer i kapitel 1 beror på att tabell 4 endast innehåller de projekt som redovisat deltagare. Kring årsskiftet 2010/2011 beviljades 90 nya projekt inom PO 1 och dessa hade inte påbörjat deltagarredovisningen 31 mars. Vidare har de projekt som hävts eller avbrutits inte redovisat deltagare och till sist så finns det inom PO 1 projekt med syfte att stödja andra projekt och dessa har inte egna deltagare.

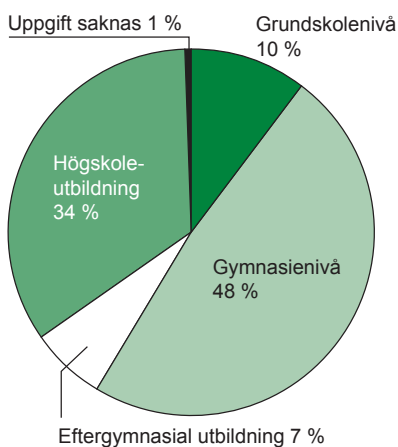

Figur 5. Antal deltagare i PO 1 uppdelat på ålder och kön.

I slutet av 2009 var medelåldern i befolkningen (16–64 år) 43 år. För deltagarna i PO 1 var medelåldern vid deltagarnas projektstart 43,6 år. Bland kvinnorna var medelåldern 44 år och bland männen 43,2 år.

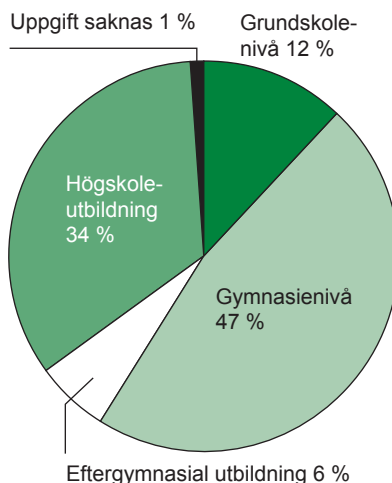
Utbildningsnivån följer riksgenomsnittet för de förvärvsarbetande

Var tredje deltagare, 34 procent, inom PO 1 har minst högskoleutbildning (figur 6). Det är en liten ökning sedan föregående år då 33 procent av deltagarna hade en högskoleutbildning. Endast var tionde deltagare har grundskola som högsta utbildningsnivå.

Figur 6. Antalet deltagare i PO 1 fördelat efter utbildningsnivå³.

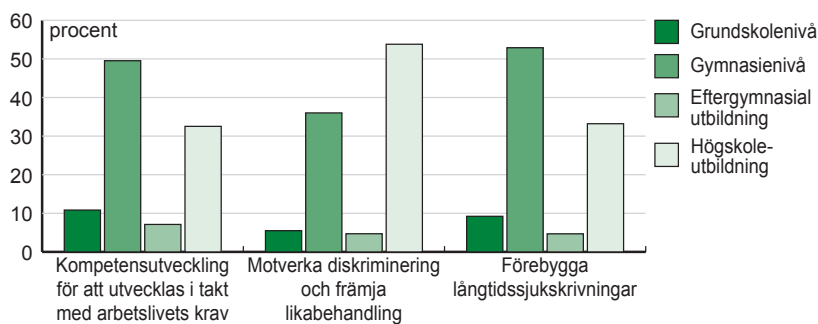
³ Med eftergymnasial utbildning avses eftergymnasial utbildning kortare än två år och med högskoleutbildning avses eftergymnasial utbildning längre än två år.

Figur 7. Andel förvärvsarbetande i riket fördelat efter utbildningsnivå, ålder 25–64 år^{3a}.

Mönstret är nästan identiskt jämfört med den förvärvsarbetande befolkningen i åldrarna 25–64 år (figur 7). Även där är det 34 procent som har en högskoleutbildning. Den enda marginella skillnaden är inom gruppen grundskolenivå där det är något färre i PO 1 än bland de förvärvsarbetande totalt, 10 procentenheter jämfört med 12 procentenheter.

I inriktningarna mot kompetensutveckling och förebyggande av långtidssjukskrivningar är det personer med gymnasieutbildning som är vanligast medan det i inriktningen motverka diskriminering och främja likabe-

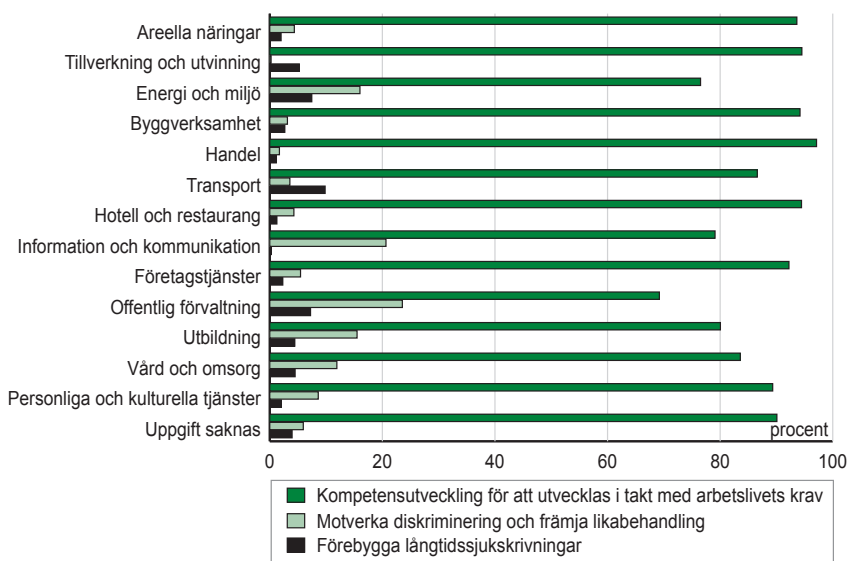

Figur 8. Utbildningsnivå efter PO 1-inriktning.

^{3a} Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2009.

handling finns ett överskott av högskoleutbildade (figur 8). Av dessa är 76 procent kvinnor. Gruppen är dock väldigt liten, endast 7 procent av det totala antalet deltagare finns här.

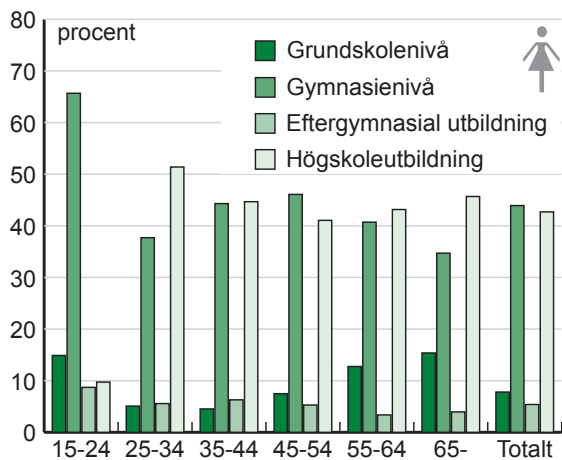
Eftersom hela 88 procent av deltagarna finns inom inriktningen kompetensutveckling är det naturligt att det är den inriktningen som dominerar när man gör en fördelning på bransch (figur 9). Inom branscherna Handel samt Byggverksamhet finns det nästan bara deltagare inom inriktningen kompetensutveckling. Inriktningen motverka diskriminering och främja likabehandling har flest deltagare i branscherna Offentlig förvaltning samt Information och kommunikation. Inriktningen förebygga långtidssjukskrivningar har flest deltagare inom branschen Transport.

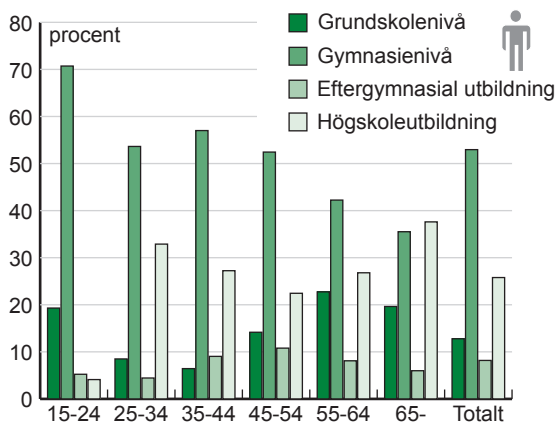
Figur 9. PO 1-projektens inriktning fördelade på bransch.

Kvinnorna har högre utbildning än männen

Kvinnorna inom PO 1 har en högre utbildningsnivå än männen. Inom samtliga åldersgrupper utom den allra yngsta (15–24 år) och gruppen 45–54 år har den övervägande andelen av kvinnorna en högskoleutbildning (figur 10). Bland männen är istället den dominerande utbildningsnivån gymnasium (figur 11). Det är endast i den allra äldsta åldersgruppen, 65+, som andelen högskoleutbildade överväger.

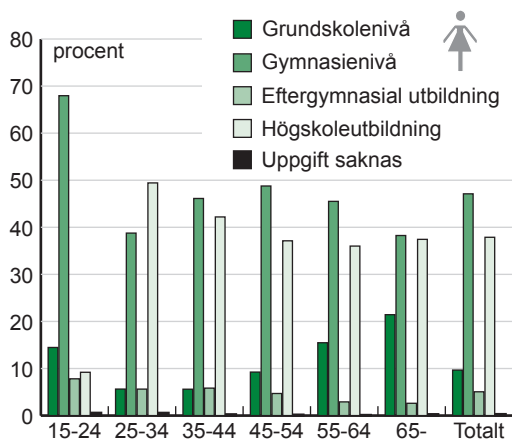
Figur 10. Kvinnors utbildningsnivå efter ålder, PO 1.

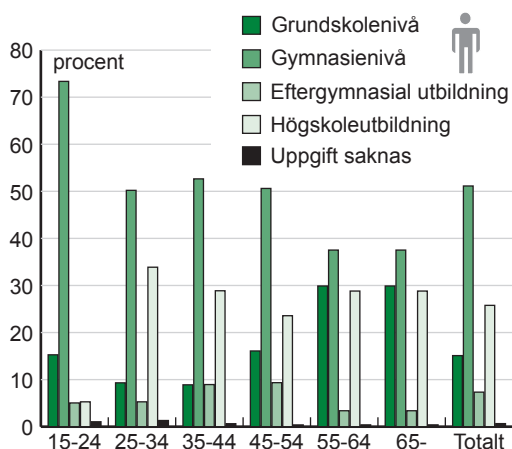
Figur 11. Mäns utbildningsnivå efter ålder, PO 1.

Totalt sett är utbildningsnivån något högre bland kvinnorna i PO 1 jämfört med de förvärvsarbetande i riket (figur 10 & 12). 43 procent har en högskoleutbildning jämfört med 38 procent bland alla förvärvsarbetande.

Bland männen är det däremot inga större skillnader mellan PO 1 och de förvärvsarbetande i riket (figur 11 & 13). Det är främst i åldersgruppen 65+ som männen i PO 1 avviker med 38 procent högskoleutbildade jämfört med 29 procent i riket.

Figur 12. Kvinnors utbildningsnivå efter ålder, förvärvsarbetande i riket⁴.

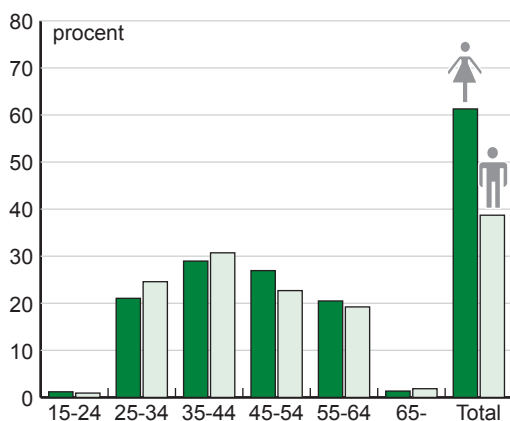
Figur 13. Mäns utbildningsnivå efter ålder, förvärvsarbetande i riket⁵.

I åldersgruppen 35–44 finner man de flesta högskoleutbildade, det gäller både kvinnor och män. Bland kvinnorna finns det också en stor andel högskoleutbildade i åldersgruppen 45–54 år. Ser man till det totala antalet högskoleutbildade (kvinnor och män) är 61 procent kvinnor (figur 14). Bland de förvärvsarbetande i Sverige är den siffran något lägre, 58 procent (figur 15). Att en så stor andel av deltagarna inom PO 1 är högskoleutbil-

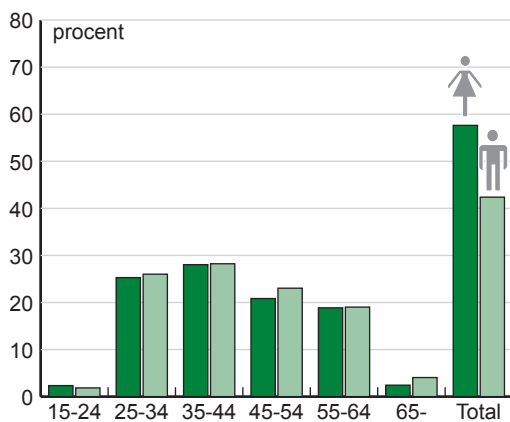
⁴ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS.

⁵ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS.

dade är ur ett målgruppsperspektiv intressant och därför görs en fördjupad beskrivning nedan.

Figur 14. Andel högskoleutbildade, PO 1⁶.

Figur 15. Andel högskoleutbildade bland förvärsarbetande i riket⁷.

⁶ I figuren adderas åldersstaplarna till 100 procent för kvinnor respektive män medan kvinnor och män är ihopsplagna i staplarna avseende totalen.

⁷ I figuren adderas åldersstaplarna till 100 procent för kvinnor respektive män medan kvinnor och män är ihopsplagna i staplarna avseende totalen. Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2009.

De högskoleutbildade kvinnorna återfinns i första hand inom branscherna Utbildning samt Vård och omsorg (tabell 5). Bland männen återfinns de inom Tillverkningsindustrin samt Utbildning.

Tabell 5. Andel högskoleutbildade, fördelning per kön på olika branschgrupper.

	Kvinnor	Män	Totalt
Utbildning	25,5	9,3	34,7
Vård och omsorg	12,4	3,2	15,5
Tillverkning och utvinning	4,2	10,0	14,2
Offentlig förvaltning	5,8	4,2	9,9
Företagstjänster	4,8	5,0	9,8
Personliga och kulturella tjänster	3,3	1,6	4,9
Handel	2,0	1,5	3,5
Information och kommunikation	1,3	2,0	3,4
Hotell och restaurang	0,6	0,4	1,0
Transport	0,2	0,4	0,6
Byggverksamhet	0,1	0,4	0,5
Energi och miljö	0,2	0,2	0,4
Areella näringar	0,1	0,1	0,2
Uppgift saknas	0,7	0,6	1,3
Totalt	61,3	38,7	100

Gruppen högskoleutbildade kommer i stor utsträckning från Västsverige följt av Sydsverige (tabell 6). Ser man däremot i förhållande till antalet deltagare totalt per region har 47 procent av deltagarna från Sydsverige en högskoleutbildning följt av Mellersta Norrland där 45 procent är högskoleutbildade. Den lägsta andelen högskoleutbildade återfinns i Norra Mellansverige.

Tabell 6. Högskoleutbildade per region, PO 1.

	Antal deltagare, högskoleutbildade	Procent	Antal deltagare, totalt	Andel högskoleutbildade deltagare, procent
Stockholm	3 927	10	14 509	27
Östra Mellansverige	4 716	13	19 756	24
Småland och Öarna	2 728	7	8 982	30
Sydsverige	7 734	21	16 423	47
Västsverige	11 918	32	29 152	41
Norra Mellansverige	1 897	5	9 625	20
Mellersta Norrland	1 664	4	3 666	45
Övre Norrland	1 717	5	5 550	31
Uppgift saknas	1 412	4	3 422	41
Totalt	37 713	100	111 085	34

De högskoleutbildade kvinnorna deltar i större utsträckning i projekt inriktade mot att motverka diskriminering och främja likabehandling jämfört med totala antalet kvinnliga deltagare inom PO 1 (tabell 7). Det samma gäller för männen.

Tabell 7. Högskoleutbildade fördelade per inriktning, PO 1.

	Högskoleutbildade kvinnor	Kvinnor, PO 1	Högskoleutbildade män	Män, PO 1
Kompetensutveckling för att utvecklas i takt med arbetslivets krav	81	84	89	92
Motverka diskriminering och främja likabehandling	15	11	7	4
Förebygga långtidssjukskrivningar	5	4	3	4
Totalt	100	100	100	100

160 olika nationaliteter inom PO 1

Nästan 200 olika medborgarskap finns representerade i Sverige. Bland deltagarna i Socialfonden finns 177 olika nationaliteter representerade, varav 160 inom PO 1. Bland de förvärvsarbetande i Sverige har drygt 15 procent

utländsk bakgrund. Av dessa föddes 82 procent utomlands och resterande 18 procent föddes i Sverige med två föräldrar födda utomlands. Inom PO 1 har också drygt 15 procent utländsk bakgrund (tabell 8). Av dessa föddes 80 procent utomlands och resterande 20 procent föddes i Sverige med två föräldrar födda utomlands. En något högre andel av de kvinnor som har utländsk bakgrund är utrikes födda i jämförelse med männen, 82 respektive 79 procent.

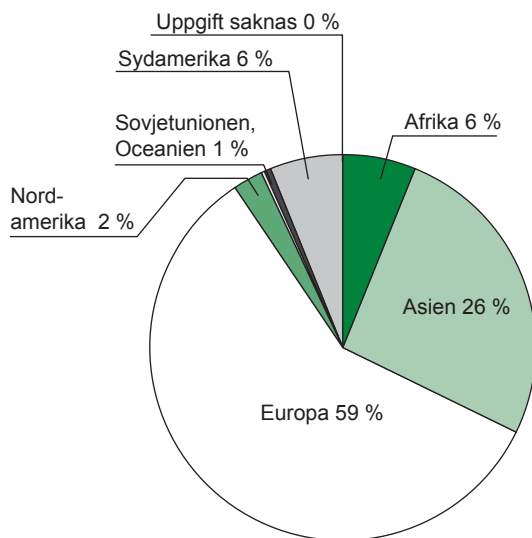
Tabell 8. Antal deltagare i PO 1 fördelade efter ursprung och kön.

	Antal		Andel		Andel i riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
PERSON MED UTLÄNSK BAKGRUND						
Utrikes född	6 894	6 911	6,2	6,2	6,2	6,5
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	1 548	1 862	1,4	1,7	1,4	1,4
PERSON MED SVENSK BAKGRUND						
Inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder	3 772	3 949	3,4	3,6	3,3	3,5
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	41 921	43 900	37,8	39,6	37,2	40,5

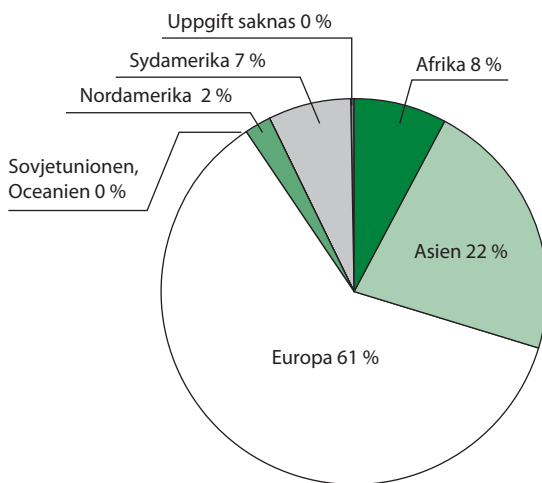
För den förvärvsarbetande befolkningen som helhet har de flesta utrikes födda, ca 58 procent, ett ursprung i Europa (figur 16). Samma förhållande gäller för deltagarna i PO 1, 61 procent är födda i något europeiskt land (figur 17). Jämfört med riket totalt är det något färre som är födda i Asien även om det är den världsdel som i båda fallen är näst störst.

Det vanligaste födelselandet i befolkningen som helhet är Finland. 12 procent av de utrikes födda kommer därifrån. Det näst största födelselandet är Irak, 9 procent, följt av Jugoslavien, 5 procent. Topp tre när det gäller deltagarna inom PO 1 är:

- Finland – 2,1 procent av deltagarna
- Bosnien-Hercegovina – 1 procent av deltagarna
- Jugoslavien – 0,8 procent av deltagarna

Figur 16. Andel utlandsfödda bland de förvärvsarbetande efter världsdel, riket totalt⁸.

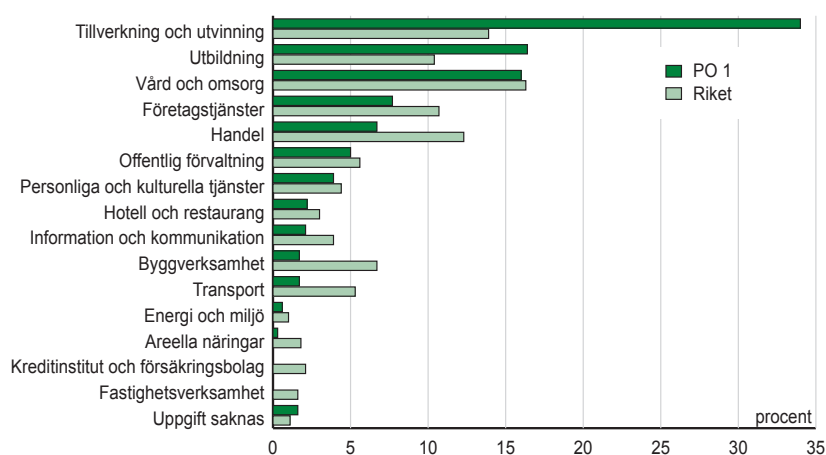
Figur 17. Andel utrikes födda efter världsdel, PO 1.

⁸ Uppgifterna är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende årgång 2009.

Den tydliga koncentrationen till några länder som finns bland de utrikes födda i Sverige syns inte bland de utrikes födda deltagarna i ESF-projekten.

Vilka branscher kompetensutvecklar?

Slående för deltagarna inom PO 1 är att de finns representerade inom nästan samtliga branscher, det är bara inom Fastighetsverksamhet samt Kreditinstitut och försäkringsbolag som det inte finns några projekt (figur 18). De allra flesta deltagarna finns inom Tillverkning och utvinning, Utbildning samt Vård och omsorg. Det är också inom Tillverkning och utvinning samt Utbildning som PO 1 är avsevärt större än riket. Den bransch som sysselsätter flest personer i riket är Vård och omsorg med drygt 16 procent. Den fördelningen är i stort sett densamma för PO 1.

Figur 18. Andel deltagare uppdelat efter branschtillhörighet⁹.

Det är framför allt männen som finns inom Tillverkning och utvinning, drygt hälften av samtliga män tillhör den branschen (tabell 9). Bland kvinnorna är Vård och omsorg störst tätt följt av Utbildning. Två tredjedelar av samtliga deltagare kommer från dessa tre branscher.

⁹ Uppgifterna avseende riket avser år 2009 och är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS.

Tabell 9. Fördelning per kön på olika branschgrupper.

	Kvinnor	Män	Totalt
Tillverkning och utvinning	7,1	26,9	34,0
Utbildning	12,2	4,2	16,4
Vård och omsorg	13,3	2,7	16,0
Företagstjänster	3,5	4,2	7,7
Handel	3,5	3,2	6,7
Offentlig förvaltning	3,0	2,1	5,0
Personliga och kulturella tjänster	2,5	1,4	3,9
Hotell och restaurang	1,4	0,8	2,2
Information och kommunikation	0,8	1,2	2,1
Transport	0,4	1,4	1,7
Bygghetsverksamhet	0,2	1,6	1,7
Energi och miljö	0,2	0,4	0,6
Areella näringar	0,1	0,2	0,3
Kreditinstitut och försäkringsbolag			
Fastighetsverksamhet			
Uppgift saknas	0,8	0,8	1,6
Totalt	48,9	51,1	100

De flesta deltagare finns i projekt som bedrivs inom den privata sektorn följt av offentlig sektor (tabell 10). Samma förhållande råder inom riket där 66 procent är förvärvsarbetande inom privat sektor och 30 procent inom offentlig sektor.

Tabell 10. Andelen deltagare fördelade på sektor.

	PO 1	Riket
Privat sektor	60	66
Offentlig sektor	35	30
Ideell sektor	3	2
Ekonomisk förening	1	1
Uppgift saknas	2	0
Totalt	100	100

Den största delen beviljade medel hamnar däremot inom den offentliga sektorn (tabell 11). Den privata sektorn svarade för 29 procent av de beviljade medlen medan den samtidigt stod för 60 procent av deltagarantalet.

Tabell 11. Andel beviljade medel fördelat efter projektägarens sektoriella tillhörighet.

	PO 1
Kommun	29
Privat	29
Landsting	16
Ideella organisationer	14
Stat	6
Ekonomisk förening	4
Församling	1
Övriga offentliga verksamheter	0
Totalt	100

Bland kvinnorna är det flest deltagare inom yrkesgruppen Service-, omsorgs- och försäljningsarbete, följt av Arbete som kräver specialistkompetens och Arbete som kräver kortare högskoleutbildning (tabell 12). Precis samma förhållande råder i jämförelse med riket med den skillnaden att där kommer Arbete som kräver kortare högskoleutbildning på andra plats och Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens på tredje. Noterbart är att det är fler inom Ledningsarbete bland deltagarna i PO 1 och färre i gruppen Kontors- och kundservicearbete jämfört med riket.

Bland männen är Process- och maskinoperatörsarbete, transportarbete den klart dominerande yrkesgruppen. Det är en stor skillnad jämfört med hur fördelningen på yrkesgrupper ser ut i riket. Där är det tre andra yrken som är de största.

Tabell 12. Andel deltagare samt antal anställda i befolkningen¹⁰ efter yrkesområde.

	Deltagare i Socialfonden		Befolkningen 16–64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Service-, omsorgs- och försäljningsarbete	29	7	31	10
Arbete som kräver teoretisk specialistkompetens	22	15	19	17
Arbete som kräver kortare högskoleutbildning	17	16	21	17
Kontors- och kundservicearbete	9	4	12	5
Ledningsarbete	8	10	4	8
Process- och maskinoperatörsarbete, transportarbete	7	28	3	16
Arbete utan krav på särskild yrkesutbildning	4	3	6	5
Hantverksarbete inom byggverksamhet och tillverkning	1	14	1	17
Militärt arbete	0	0	0	0
Arbete inom jordbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	0	0	0	1
Uppgift saknas	3	3	3	4
Totalt	100	100	100	100

¹⁰ Uppgifterna är hämtade från Yrkesregistret och avser antal anställda i riket år 2009.

Vilken storlek har företagen som kompetensutvecklar?

Tabell 13. Andel deltagare fördelat efter arbetsställets storlek.

	Antal anställda							Uppgift saknas
	1–10	11–49	50–99	100–199	200–499	500–999	1000–	
Andel deltagare	14	27	15	14	9	6	11	5
Andel deltagare fördelat efter totala antalet sysselsatta per storleksgrupp	24	27	13	10	8	4	8	5
Andel arbetsställen	44	32	11	6	3	1	1	2
Andelen av totala antalet sysselsatta i storleksgruppen, procent	1,46	2,56	2,89	3,48	2,82	3,54	3,92	2,43

Störst andel deltagare finns i gruppen av arbetsställen med 11–49 anställda (tabell 13). Den största andelen arbetsställen finns dock i gruppen 1–10 anställda. Arbetsställen med fler än 100 anställda är överrepresenterade i PO 1 i förhållande till antal sysselsatta där. De allra minsta arbetsställena är mest underrepresenterade.

En intressant jämförelse är att fördela andelen deltagare inom PO 1 på storleksklasser efter hur antalet anställda fördelar sig totalt i riket. Gör man det visar det sig att PO 1 har fler deltagare i storleksgrupperna 50 anställda och däröver.

Inkomstfördelning

Tabell 14. Förvärsinkomst 2007 fördelat på kön, totalt PO 1 samt antalet sysselsatta i riket¹¹.

	PO 1			Riket		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
0–199 999	26	11	18	30	19	24
200 000–349 999	61	56	58	54	44	49
350 000–499 999	10	25	18	13	24	19
500 000–	3	8	6	4	12	8
Totalt	100	100	100	100	100	100

Fördelningen på inkomstklasser skiljer sig något åt mellan deltagarna i PO 1 och befolkningen som helhet. Framför allt är det männen i PO 1 som utmärker sig. De har betydligt lägre andel i den lägsta inkomstklassen

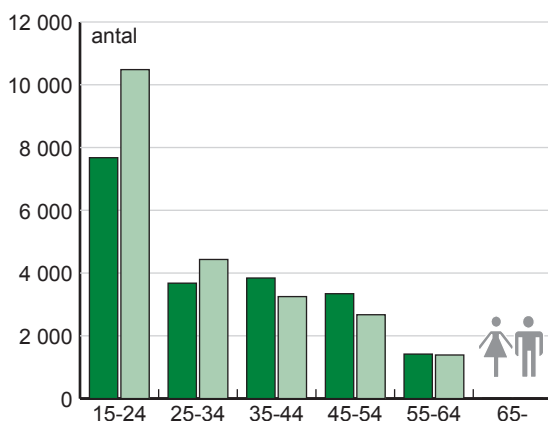
¹¹ Rikssiffran är hämtad från registret Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings och arbetsmarknadsstudier, LISA, och avser år 2009.

och betydligt högre andelar i inkomstspannet 200 000 – 349 999 kronor (tabell 14). Det är betydligt färre kvinnor som har riktigt höga inkomster både jämfört med männen i PO 1 och befolkningen som helhet.

Det framgår av ålder, utbildning och inkomst att man ska vara väl etablerad på arbetsmarknaden för att ta del av stödet inom PO 1.

Programområde 2

Inom PO 2 är det en koncentration av deltagare i åldrarna 15–24 år (figur 19). Sammanlagt är det 43 procent av det totala antalet som tillhör den gruppen. Medelåldern är 32 år, 31 år för männen och 33,4 år för kvinnorna. Det stämmer väl överens med programbeskrivningen att bland annat ge unga arbetslösa och sjukskrivna en möjlighet att komma ut i arbetslivet. Utmärkande för gruppen 15–24 år är att det är många fler män än kvinnor, i övriga åldersgrupper är könsfördelningen mer jämn. Precis som i PO 1 är det fler kvinnor i de äldre åldersgrupperna.

Figur 19. Antal deltagare i PO 2 uppdelat på ålder och kön.

Av de 294 projekten med redovisade deltagare inom PO 2 är det 67 projekt eller 23 procent som domineras av ungdomar, d.v.s. projekt där minst 75 procent av deltagarna är 15–24 år (tabell 15). Inget projekt domineras av äldre (55+). 32 av projekten, 11 procent, har inga deltagare alls i åldern 15–24 år.

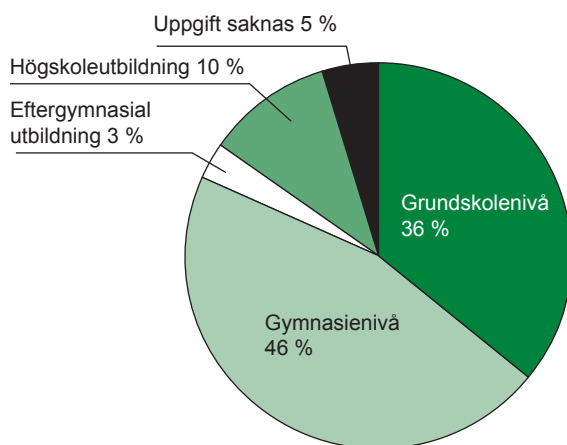
Tabell 15. Antal projekt¹² med ungdoms- respektive äldredominans.

	Antal projekt
Ungdomsdominans	67
Äldredominans	0
Övriga	227
Totalt	294

Endast var tionde har en högskoleutbildning

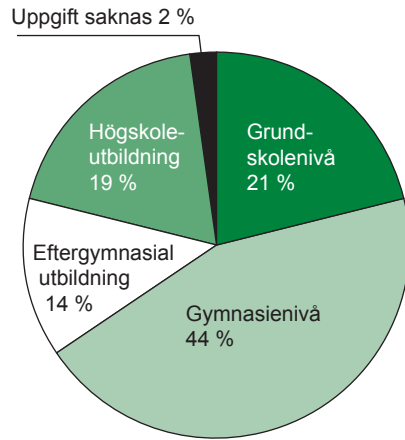
Andelen högskoleutbildade i PO 2 är endast 10 procent (figur 20). Här är det istället personer med högst grundskoleutbildning eller gymnasieutbildning som dominerar. Det är inte bara det faktum att många av deltagarna är unga som förklarar den låga andelen högskoleutbildade. Även det faktum att PO 2 vänder sig till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden kan vara en del i förklaringen.

Jämför man med befolkningen som helhet är det en större andel inom PO 2 som har en gymnasieutbildning och en betydligt mindre andel som har en eftergymnasial utbildning (figur 21). Skillnaden blir ännu större om man dessutom endast jämför med personer i åldrarna 16–24 år (figur 22–23).

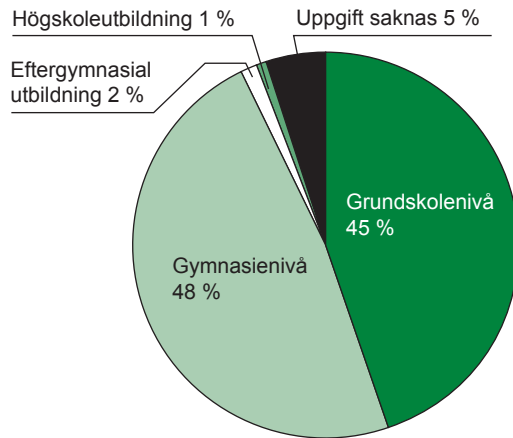

Figur 20. Andel deltagare i PO 2 fördelat efter utbildningsnivå.

¹² Att antalet projekt i tabell 15 skiljer sig från uppgiften i kapitel 1 beror på att de projekt som ingår i tabell 15 är de som redovisat deltagare. Årsskiftet 2010/2011 beviljades 40 nya projekt inom PO 2 och dessa har ännu inte påbörjat rapporteringen, de projekt som hävts eller avbrutits har inte heller redovisat deltagare, liksom de fem temagrupperna som är PO 2-projekt.

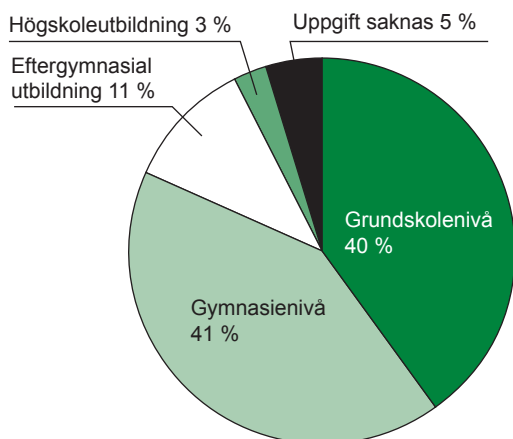

Figur 21. Utbildningsnivå i riket totalt, ålder 16–74 år¹³.

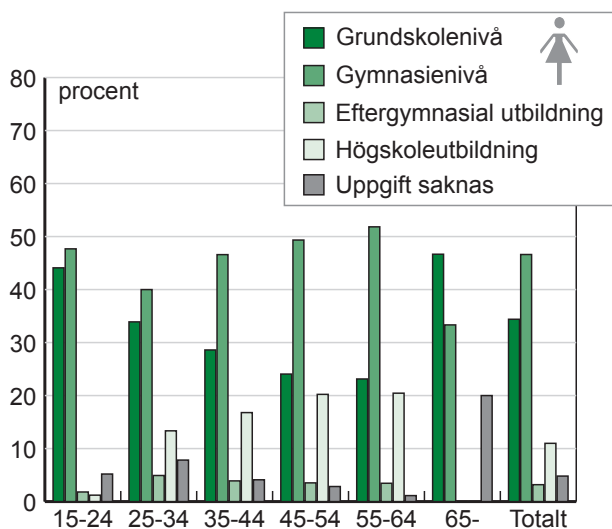
Figur 22. Andel deltagare i PO 2 fördelat efter utbildningsnivå, ålder 16–24 år.

¹³ Uppgifterna är hämtade från Sveriges Statistiska Databaser, SSD, tabell om Befolkning efter region, ålder, utbildning, kön och tid och avser år 2010.

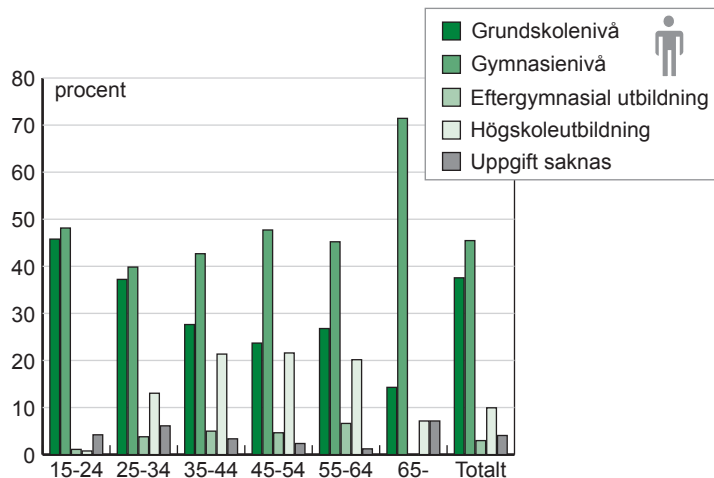
Figur 23. Utbildningsnivå i riket, ålder 16–24 år¹⁴.

Det är endast i den allra äldsta åldersgruppen som strukturen skiljer sig åt mellan kvinnor och män (figur 24–25). Bland deltagare över 65 år är det betydligt fler kvinnor som endast har grundskoleutbildning. Däremot har de flesta männen över 65 år minst gymnasieutbildning. I övrigt är det gymnasienivå som är det vanligaste.

Figur 24. Kvinnors utbildningsnivå efter ålder i PO 2.

¹⁴ Uppgifterna är hämtade från Sveriges Statistiska Databaser, SSD, tabell om Befolkning efter region, ålder, utbildning, kön och tid och avser år 2010.

Figur 25. Mäns utbildningsnivå efter ålder i PO 2.

41 procent har utländsk bakgrund

Av samtliga deltagare i PO 2 är drygt 36 procent utrikes födda och 41 procent har utländsk bakgrund (tabell 16), vilket är betydligt fler än motsvarande siffra för hela befolkningen. Vid utgången av 2010 var andelen utrikes födda knappt 15 procent av Sveriges befolkning¹⁵. Inom PO 2 finns 166 olika nationaliteter representerade. De länder de flesta av deltagarna kommer ifrån är:

- Irak – 8,8 procent av deltagarna (samma andel som för befolkningen som helhet)
- Somalia – 3,8 procent av deltagarna (2,7 procent i befolkningen som helhet)
- Jugoslavien – 2,5 procent av deltagarna (5,1 procent i befolkningen som helhet)

Det är bara 1,1 procent av deltagarna i PO 2 som har Finland som födelseland, jämfört med befolkningen som helhet där 12 procent är födda i Finland.

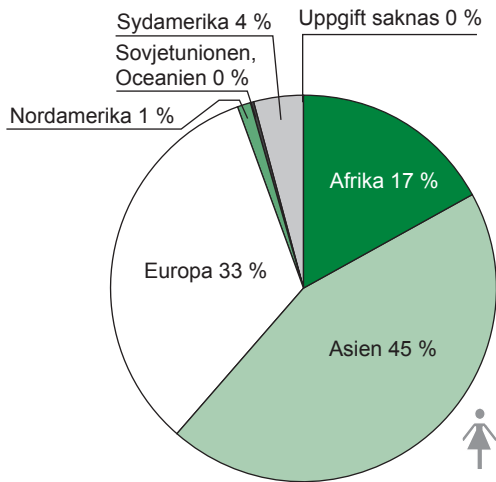
Något färre kvinnor än män är utrikes födda.

¹⁵ Uppgifterna är hämtade från artikeln "Befolkning efter bakgrund" som finns på: http://www.scb.se/Statistik/BE/BE0101/2010A01L/Utrikes_fodda_och_utlandsk_bakgrund.pdf.

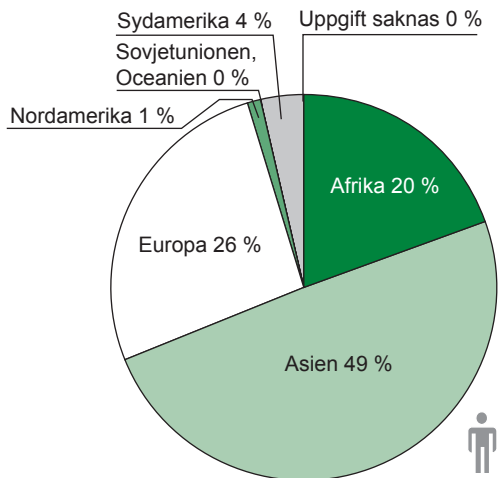
Tabell 16. Antal deltagare i PO 2 fördelade efter ursprung och kön.

	Antal		Andel		Andel i riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
PERSON MED UTLÄNDSK BAKGRUND						
Utrikes född	7 145	8 323	16,9	19,7	7,6	7,1
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	883	1 095	2,1	2,6	2,1	2,3
PERSON MED SVENSK BAKGRUND						
Inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder	1 510	1 730	3,6	4,1	3,4	3,5
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	10 435	11 094	24,7	26,3	37,1	36,9

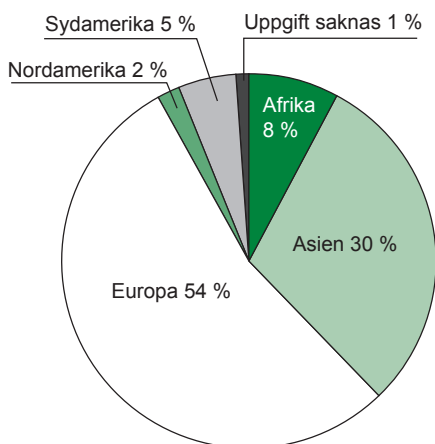
Studerar man de personer som är utrikes födda är det betydligt fler i PO 2 som har ett ursprung från Asien jämfört med befolkningen som helhet. Det är också betydligt fler som har ett ursprung i Afrika (figur 26–28).

Figur 26. Andel utrikes födda kvinnor efter världsdel, PO 2.

Figur 27. Andel utrikes födda män efter världsdel, PO 2.

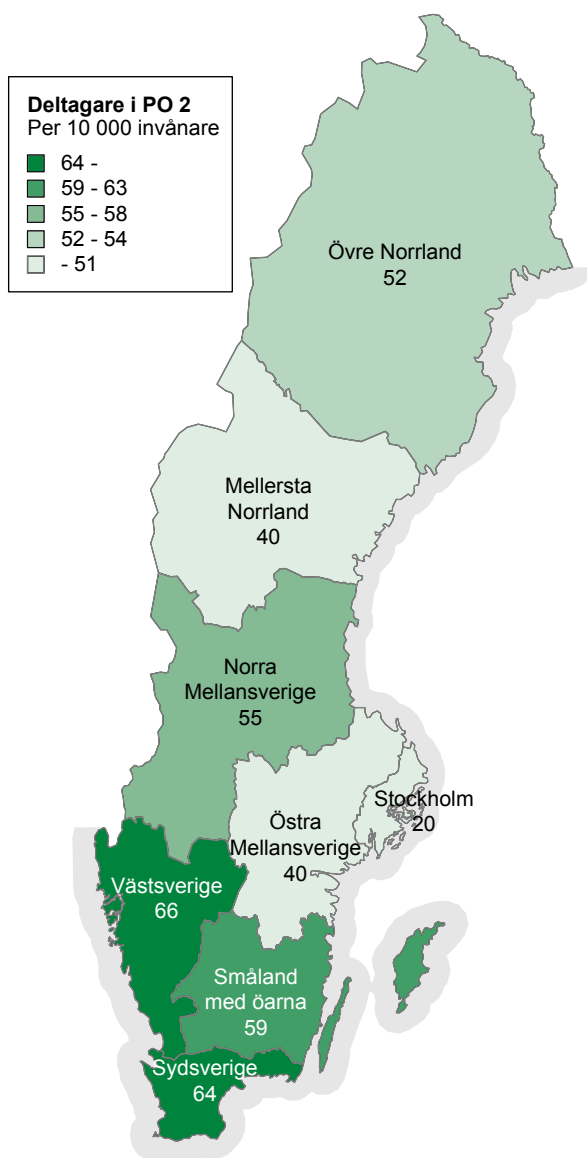

Figur 28. Andel utrikes födda efter världsdel, riket totalt¹⁶.

Var femte deltagare kommer från Östra Mellansverige

De flesta deltagare kommer från Östra Mellansverige, Sydsverige och Västsverige. Den region med minst antal deltagare är Mellersta Norrland.

¹⁶ Uppgifterna är hämtade från artikeln "Befolkning efter bakgrund" som finns på: http://www.scb.se/Statistik/BE/BE0101/2010A01L/Utrikes_fodda_och_utlandsk_bakgrund.pdf.

Figur 29. Deltagare per region i procent av totalbefolkningen, PO 2.

Jämfört med totalbefolkningen är det också Västsverige och Sydsverige som har störst andel deltagare (figur 29). Östra Mellansverige sticker däremot ut på så sätt att det är den största regionen sett till antalet deltagare (19 procent) men bland de minsta i förhållande till antalet invånare. Stockholm är dock den region som har i särklass lägst andel deltagare i förhållande till antalet invånare.

Av tabell 17 framgår hur antalet deltagartimmar fördelat sig mellan de olika regionerna. Deltagarantalet i Stockholm utgör 10 procent av deltagarna i riket samtidigt som dessa deltagare redovisar en tid som motsvarar 16 procent av det totala antalet deltagartimmar.

Detta innebär att deltagarna i projekt i Stockholm i genomsnitt deltar mer tid än genomsnittet. I övrigt är fördelningen mellan deltagare och deltagartimmar relativt jämn.

Tabell 17. Andel deltagartimmar per region.

	PO 2
Stockholm	16
Östra Mellansverige	19
Småland och Öarna	9
Sydsverige	15
Västsverige	20
Norra Mellansverige	10
Mellersta Norrland	5
Övre Norrland	6
Totalt	100

Jämför även med figur 3 som redovisar hur mycket medel respektive region disponerar.

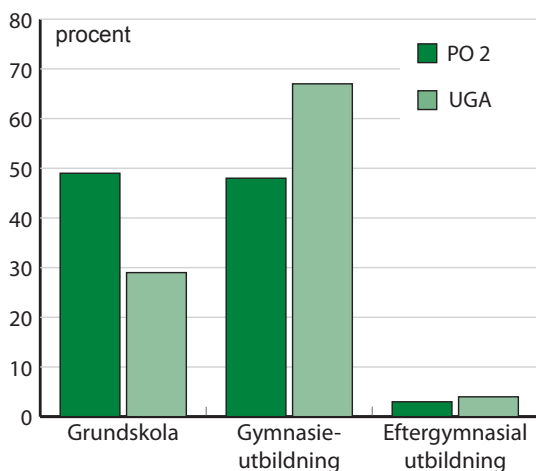
Varannan har erhållit försörjningsstöd före projektstart

Den allra största gruppen har haft försörjningsstöd före projektstart, cirka 50 procent. Det var fler år 2008 än 2009, 56 respektive 49 procent (tabell 18).

Mellan 25 och 30 procent av deltagarna inom PO 2 har antingen varit sjukskrivna, arbetslösa eller föremål för någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd före projektstart. Andelen är något högre år 2011 då nästan 34 procent av deltagarna har befunnit sig i någon aktivitet. Den största gruppen finner man inom aktiviteten arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Bland personer i åldern 16–24 år kom 21 procent under 2010 från en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Bland ungdomarna har andelen deltagare som kommer från arbetslöshet minskat under perioden.

Tabell 18. Antal deltagare samt andelen deltagare av det totala antalet deltagare per startår fördelade på olika aktiviteter^{17, 18}.

	2008		2009		2010		2011	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Sjukskrivna 180 dagar före projektstart	465	8	981	6	591	3	109	5
Ungdomar arbetslösa 90 dagar före projektstart	115	5	346	5	169	2	12	1
Vuxna arbetslösa 360 dagar före projektstart	309	8	625	7	639	7	104	9
Ungdomar i arb.markn. politiska åtgärder 90 dagar före projektstart	290	14	1 070	16	1 798	21	195	22
Vuxna i arb.markn. politiska åtgärder 90 dagar före projektstart	462	12	843	9	1 265	13	143	12
Erhållit förtidspension/ aktivitetsersättning före projektstart	110	2	409	3	575	3	132	6
Erhållit försörjningsstöd	3 253	56	7 913	49				
Totalt antal deltagare	5 852		16 199		18 235		2 049	

Figur 30. Andel deltagare i PO 2 respektive Ungdomsgarantin¹⁹ fördelat på utbildning.

¹⁷ Uppgifterna om försörjningsstöd är hämtade från registret Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudien, LISA, och finns bara tillgängligt t.o.m. år 2009.

¹⁸ Med ungdomar avses personer i åldern 16–24 år, vuxna är definierade som personer äldre än 24 år. Observera att en och samma person kan ha ingått i flera av aktiviteterna. Uppgifterna är hämtade från Transfereringsstatistiken. Statistiken innehåller aviseringar t.o.m. fjärde kvartalet 2010.

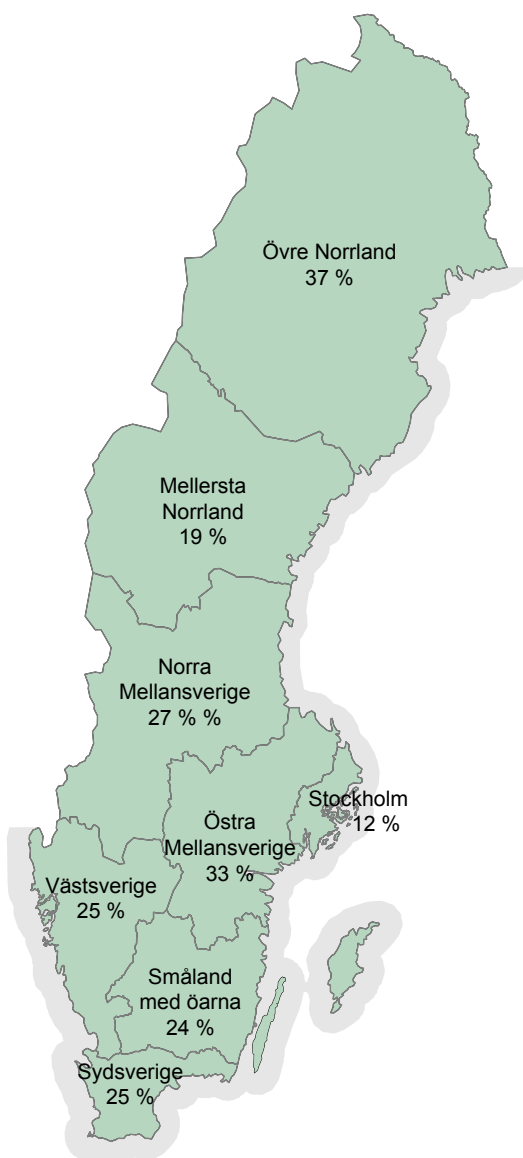
¹⁹ Uppgifterna är hämtade från Arbetsförmedlingen och avser läget den 4 maj 2011.

Jämför man ungdomarna i PO 2 (ålder 16–24 år) med de som ingår i Arbetsförmedlingens åtgärd Ungdomsgarantin ser man att deltagarna inom PO 2 har en lägre utbildningsnivå (figur 30).

Övre Norrland och Östra Mellansverige är regioner där flest deltagare befunnit sig i någon aktivitet före projektstart. Lägst andel har Mellersta Norrland och Stockholm (figur 31).

39 procent har efter avslutat projekt en lön eller företagarinkomst

70 personer har deltagit i projekt som avslutats under 2008 och 337 personer i projekt som avslutats under 2009. Av dessa har sammanlagt 39 procent en lön eller företagarinkomst efter avslutat projekt (tabell 19). 50 procent har förtidspension eller en aktivitetsersättning. Observera att en och samma person kan förekomma i mer än en aktivitet.

Figur 31. Andelen deltagare som före projektet deltagit i någon aktivitet fördelat per region.

Tabell 19. Antal deltagare efter slutdatum²⁰.

	2008	2009
Lön eller företagarinkomst 2009	18	
Lön på kontrolluppgift 2010	26	115
Sjukskriven	12	53
Arbetslös		6
I arbetsmarknadspolitiska åtgärder	15	42
Förtidspension/aktivitetsersättning	17	185
Totalt antal deltagare som slutat	70	337

Ideell sektor²¹

Den sociala ekonomin, eller tredje sektorn som den ibland kallas, är en viktig aktör för genomförandet av Socialfonden såväl i Sverige som i resten av EU. Sociala ekonomin har av många setts som en viktig medaktör för att bekämpa arbetslöshet och långtidssjukskrivningar samt utveckla den gemensamma välfärden. Nedan ges en statistisk bild av den sociala ekonomins deltagande så här långt. I nästa kapitel ges en mer beskrivande bild av deltagandet och de möjligheter som sociala ekonomin har att delta aktivt i genomförandet av programmet.

98 av totalt 681 genomförandeprojekt som redovisat deltagare drivs av organisationer som räknas till den ideella sektorn²². Av de 98 projekten finns 35 inom PO 1 och 63 inom PO 2. Av samtliga deltagare i Socialfonden tillhör drygt 11 procent projekt inom den ideella sektorn. Procentuellt sett är flest deltagare inom PO 2 där 27 procent av deltagarna tillhör projekt inom den ideella sektorn jämfört med 5 procent inom PO 1.

Inom PO 1 är det fler kvinnor än män i projekt inom den ideella sektorn medan det i PO 2 är en betydligt jämnare könsfördelning (tabell 20).

²⁰ Uppgifterna som avser aktiviteter är hämtade från Transfereringsstatistiken. Statistiken innehåller aviseringar t.o.m. fjärde kvartalet 2010. Uppgifterna om lön och företagarinkomst är hämtade från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS. Observera att en och samma person kan förekomma flera gånger.

²¹ De projekt som drivs av ideella organisationer har identifierats med hjälp av organisationsnummer. Därefter har de ideella organisationer som tillhör arbetsmarknadens intresseorganisationer tagits bort för att bättre spegla inriktningen i detta avsnitt.

²² För att en enhet ska klassificeras som en ideell organisation ska följande egenskaper vara uppfyllda; enheten ska vara en formell organisation; det ska inte finnas någon vinstutdelning, eventuellt ekonomiskt överskott ska inte ges tillbaka till någon form av ägare eller huvudman; enheten ska vara privat, dvs. institutionellt skilt från offentliga sektorn; enheten ska vara självstyrande; medlemskap eller deltagande i enheten får inte vara tvångsmässig.

Tabell 20. Antal personer som deltagit i projekt som drivs av den ideella sektorn.

	Programområde 1		Programområde 2	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Kvinnor	3 782	63,1	5 831	50,8
Män	2 162	36,1	5 641	49,1
Uppgift saknas	53	0,9	14	0,1
Totalt	5 997	100	11 486	100

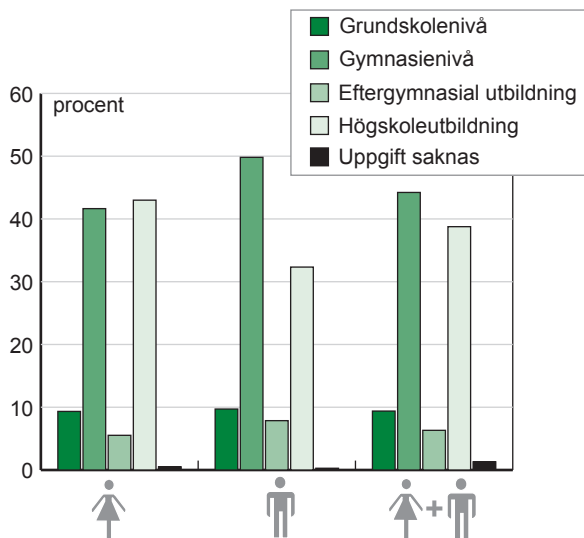
Programområde 1

Precis som för PO 1 i stort är det flest deltagare inom inriktningen Kompetensutveckling för att utvecklas i takt med arbetslivets krav. För kvinnorna liknar fördelningen mellan de olika inriktningarna den i hela PO 1. Bland männen däremot är det klart många fler som finns inom inriktningen Motverka diskriminering och främja likabehandling (tabell 21).

Tabell 21. Deltagare i projekt som drivs av ideell sektor fördelade per inriktning, PO 1.

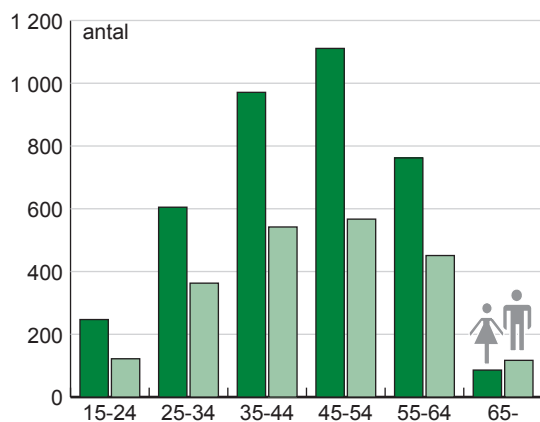
	Ideell sektor kvinnor	Kvinnor, PO 1	Ideell sektor män	Män, PO 1
Kompetensutveckling för att utvecklas i takt med arbetslivets krav	87	84	74	92
Motverka diskriminering och främja likabehandling	10	11	24	4
Förebygga långtidssjukskrivningar	2	4	2	4
Totalt	100	100	100	100

Nästan 40 procent av deltagarna har en högskoleutbildning (figur 32). Det är en högre andel än PO 1 i övrigt där 34 procent har en högskoleutbildning. Precis som i PO 1 i stort är det en övervägande andel kvinnor som är högutbildade.

Figur 32. Antalet deltagare i PO 1 inom projekt som bedrivs av ideell sektor fördelat efter kön och utbildningsnivå.

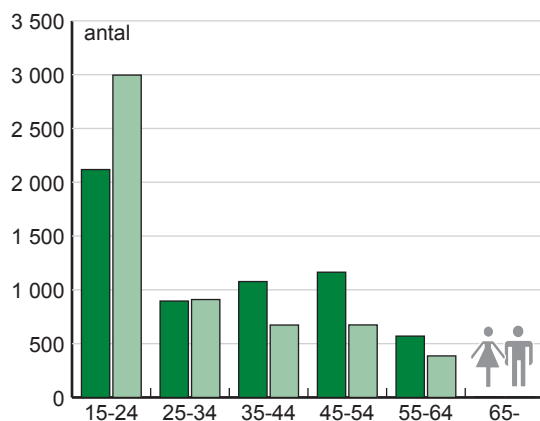
Till skillnad från PO 1 i stort dominerar kvinnorna samtliga åldersgrupper utom 65+ (figur 33).

Figur 33. Antal deltagare i PO 1 inom projekt som bedrivs av ideell sektor fördelat efter ålder och kön.

Programområde 2

Åldersstrukturen på deltagarna i projekt som drivs av den ideella sektorn i PO 2 följer samma mönster som deltagarna i PO 2 i stort. Ju äldre deltagare desto fler kvinnor (figur 34).

Figur 34. Antal deltagare i PO 2 inom projekt som bedrivs av ideell sektor fördelat efter ålder och kön.

I projekt inom den ideella sektorn är det färre deltagare med utländsk bakgrund. De flesta deltagarna är inrikes födda med två inrikes födda föräldrar (tabell 22).

Tabell 22. Antal deltagare i ideell sektor samt PO 2 i stort fördelade efter ursprung och kön.

	Antal i ideell sektor		Andel i ideell sektor		Andel i PO 2	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
PERSON MED UTLÄNDSK BAKGRUND						
Utrikes född	1 632	1 676	14,2	14,6	16,9	19,7
Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	274	267	2,4	2,3	2,1	2,6
PERSON MED SVENSK BAKGRUND						
Inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder	498	454	4,3	4,0	3,6	4,1
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	3 427	3 244	29,9	28,3	24,7	26,3

För projekt som drivs av ideell sektor är det ännu större dominans från Östra Mellansverige. Hela 32 procent av deltagarna har sin regionala hemvist där jämfört med 19 procent för PO 2 i stort (tabell 23). Mellersta Norrland har minst antal deltagare, 3 procent, jämfört med 6 procent för PO 2.

Tabell 23. Deltagare inom ideell sektor per region.

	Antal deltagare	Procent
Stockholm	573	5
Östra Mellansverige	3 691	32
Småland och Öarna	496	4
Sydsverige	1 819	16
Västsverige	2 445	21
Norra Mellansverige	1 050	9
Mellersta Norrland	395	3
Övre Norrland	1 017	9
Totalt	11 486	100

KAPITEL 3.

DEN SOCIALA EKONOMINS DELTAGANDE I SOCIALFONDEN

Föregående kapitel beskrev i siffror den ideella sektorns deltagande i Socialfonden. Vi vill här konkretisera bilden genom att lyfta fram tre projekt/satsningar inom den sociala ekonomin som är en viktig del av den ideella sektorns projektmassa.

Vad är Social ekonomi?

Den ”sociala ekonomin” är ett begrepp som vi började använda i Sverige i samband med vårt medlemskap i EU där det då redan etablerats som ett samlingsnamn för föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande organisationer. I Sverige har vi valt en beskrivande definition: ”Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhällseliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn”.

Den sociala ekonomin i Sverige är framför allt organiserad i ideella och ekonomiska föreningar, men även stiftelser och aktiebolag förekommer. Ser man till verksamheten hittar man här invandringsorganisationer, religiösa samfund (inklusive Svenska kyrkan), klientorganisationer, byarörelsen, arbetsintegrerande sociala företag, kooperativa rådgivningsbyråer, idrottsrörelsen, studieförbund, nykterhetsorganisationer och många fler. En blandning av stora och små organisationer, alldeles nystartade föreningar men också organisationer som är väl etablerade med rötterna i tidigt 1900-tal. Föreningar som bygger helt på ideellt arbete, men också stora arbetsgivare med omfattande ekonomisk verksamhet. Det som förenar är att verksamheten bygger på en idé som ofta utgår från ett identifierat behov eller problem i samhället som man söker lösa, i kollektiva former. Målen är viktigare än ekonomiska vinster och när vinster förekommer används de till att utveckla och förstärka verksamheten på olika sätt.

Den sociala ekonomin är alltså en heterogen skara organisationer och företag som deltar i Socialfonden utifrån olika intressen men också med

mycket olika förutsättningar att utveckla, äga och driva projekt. Ända sedan starten för Socialfonden i Sverige har stora delar av den sociala ekonomin visat ett stort intresse för att medverka i arbetet på olika sätt. Ofta handlar det om att genom projekt utveckla metoder och verksamheter för att underlätta för utsatta grupper, ibland de egna medlemmarna, att närma sig arbetsmarknaden och öka sin delaktighet i samhället. Men det finns också ett intresse för egen verksamhets- och kompetensutveckling.

Socialfonden och social ekonomi

Under den föregående programperioden fanns det ett insatsområde för Lokal utveckling/Lokalt projektstöd som var särskilt utformat för att passa mindre organisationer inom den sociala ekonomin. Inom Lokal utveckling kunde den sociala ekonomin söka medel till både utvecklingsprojekt och kompetensutveckling utan krav på medfinansiering. Beloppen som kunde sökas var i Socialfondens perspektiv mycket små men innebar att många fler organisationer fick möjlighet att pröva idéer som senare kunde utvecklas till fullskaliga projekt i vissa fall. Det kom också att betyda att än fler organisationer intresserade sig för Socialfondens verksamhet. Omvänt ökade också intresset för vad dessa kan bidra med i arbetet med att motverka arbetslöshet och långtidssjukskrivningar mm. Sättet som Lokal utveckling organiserades, med regionala intermediärer och rådgivande grupper från den sociala ekonomin, stimulerade också ett utvecklat samarbete mellan olika delar av den sociala ekonomin.

Kraven på projektanordnare inom Socialfonden, ekonomiskt och administrativt, tillsammans med önskemål om stora strategiska projekt innebär stora barriärer för mindre organisationer (även företag) att vara projektägare. Det har inneburit att man har utvecklat nya strategier för sitt deltagande, t ex genom samarbete där någon kommun eller annan offentlig organisation bär projektägarskapet. Troligen är alltså den sociala ekonomins engagemang i socialfondsfinansierade projekt väsentligt mycket större än vad som går att utläsa i statistik över projektanordnare. Vi ser också fler samarbetsprojekt inom den sociala ekonomin för gemensamma och riktade kompetensutvecklingsinsatser.

Jan Runfors representerar Hela Sverige Ska Leva (HSSL) i Övervakningskommittén för Socialfonden i Sverige och har lång erfarenhet av hur den sociala ekonomins organisationer arbetat med och tagit del i Socialfondens verksamhet och medel. Jan betonar att mycket har förändrats sedan arbetet startade i mitten på 90-talet. Då var det svårare för den sociala ekonomin att ta en aktiv roll i arbetet såväl när det gällde att medverka i planering och beslutsfattande som att ta del av medlen som projektägare.

Idag är den sociala ekonomins medverkan mycket mer självklar, vilket bland annat visar sig i representationen i Övervakningskommittén och i att Svenska ESF-Rådet bjuder in till samråd inför utlysningar mm. Samtidigt är det inte alltid lika självklart på den regionala nivån. Jan upplever att det finns en besvikelse över att de förväntningar som fanns inom sektorn att kunna vara en part i den strukturella samverkan regionalt inte har infriats. Där verkar den förändring av de regionala partnerskapens sammansättning som genomfördes inför denna programperiod, varit till den sociala ekonomins nackdel. Den sociala ekonomin är representerad i partnerskapen men i så liten grad att det är svårt att vinna inflytande.

Jan Runfors pekar också på att det finns en outnyttjad resurs i den sociala ekonomin som projektanordnare inom PO 2. Det finns mycket mer idéer, vilja och kompetens att vara med och utveckla välfärden och företagandet än vad som syns i de projekt som verkligen blir av. Några hinder som upplevs av den sociala ekonomin är:

- Eftersom man ofta engagerar sig och vill driva projekt för och med de grupper som har den svagaste ställningen på arbetsmarknaden får projekten en osäker ekonomi som också kan innebära svårigheter att få tillräcklig kvalitet i projekten. Här upplever man att till exempel kommuner har en konkurrensfördel som har tillgång till annan medfinansiering än den osäkra deltagarmedfinansieringen.
- Att projekten förväntas vara så omfattande ekonomiskt att även ganska stora organisationer har svårt att klara likviditeten och drar på sig kostnader för krediter.
- Att det är svårt att få till stånd lokala partnerskap kring projekten men också i arbetet med implementering och fortsatt utveckling av verksamheterna. Några orsaker till detta kan vara att kommuner, myndigheter med flera på grund av tidsbrist prioriterar egna projekt, att projektanordnaren inte är tillräckligt förankrad regionalt/lokalt eller att det är svårt att mobilisera intresse för projektets metoder eller syfte.

Sammantaget tror sig Jan se att detta innebär att den sociala ekonomins deltagande har minskat i förhållande till föregående programperiod men att man utnyttjar möjligheten till kompetensutveckling i högre grad än tidigare. En oroande utveckling är att allt fler organisationer ger uttryck för att man nog kommer att avstå från att ansöka om medel från Socialfonden, säger Jan.

Exempel på projekt

Men trots att det finns hinder av olika slag så finns det en rad goda exempel på projekt som utvecklats, ägs och drivs av, eller tillsammans med, den sociala ekonomins organisationer. Temagruppen Entreprenörskap och Företagande har inventerat och studerar projekt som syftar till att utveckla företag och organisationer med syfte att motverka arbetslöshet. Det handlar då både om att utveckla nya företag, men också om att bevara befintliga arbetstillfällen eller få till fler i befintliga företag och organisationer. I många fall är den sociala ekonomin projektägare eller aktiv partner i dessa projekt. Här har vi valt ut några projekt som får representera den sociala ekonomins engagemang i Socialfondens verksamhet.

I de beskrivna projekten kombineras flera syften och mål som handlar om att utveckla och stärka individer/grupper samtidigt som den egna organisationen och/eller nya företag utvecklas, bland annat för att kunna erbjuda arbetstillfällen eller fortsätta tjänster inom arbetsmarknadspolitiken. För att skapa hållbarhet i verksamheterna satsar projekten mycket på att bygga samverkan med kommuner, myndigheter, andra aktörer och lokalt näringsliv. I samtliga dessa projekt är ett av målen att utveckla arbetsintegrerande sociala företag och att skapa förutsättningar för affärsutveckling för de blivande företagen. För att ett sådant företagande ska bli hållbart krävs att företaget kan utveckla och etablera affärsverksamhet som bär när projekten upphör. I detta är goda relationer till såväl kommuner och myndigheter som det lokala näringslivet en avgörande faktor. De sociala företagen måste ha minst två affärgrenar för att överleva. Den ena handlar om att sälja arbetsträning, rehabilitering, sysselsättning, Fas 3-platser och liknande till kommuner och Arbetsförmedling med flera. Samtidigt behöver man utveckla en produktion av varor och/eller tjänster som erbjuder arbetsuppgifter för anställda och dem som deltar i verksamheten under rehabilitering eller i sysselsättning mm.

Programområde 1. Kreativa Hederliga Företagare, KHF

Projektet är ett exempel på hur kompetensutveckling kan användas för att utveckla och stärka individer och en organisation samtidigt som man utvecklar företagande och skapar arbetstillfällen.

Projektet Kreativa Hederliga Företagare drivs av KRIS, Kriminellas Revansch i Samhället som har som sin främsta uppgift att hjälpa människor ur ett liv i kriminalitet. Det gör man genom att besöka fängelser och bygga en relation redan inne på fängelset. Efter frigivningen erbjuder KRIS boende, mat, sysselsättning, utbildningar, kamratskap mm. Medlemmarna i KRIS har ofta mycket svårt att få arbete på den öppna marknaden efter

avtjänat straff eller behandling. Genom att utveckla affärsidéer och starta sociala företag knutna till KRIS räknar man med att kunna skapa nya arbetstillfällen och möjligheter till praktik/arbetsträning för tidigare kriminella. En förhoppning är också att på sikt minska KRIS beroende av bidrag och bli mer självständiga genom att utveckla verksamheter som kan bidra till att finansiera kamratverksamheten.

Under projektets tre år genomförs tre ettåriga utbildningar i entreprenörskap för anställda inom KRIS lokalföreningar i landet. Genom att lära sig att driva företag ska deltagarna kunna bidra till att utveckla KRIS verksamhet i lokalföreningarna. Deltagarna i utbildningen ska kunna initiera och driva företag inom KRIS, men också kunna stötta andra medlemmar som vill starta nya verksamheter/företag. Totalt förväntas 75 personer ha genomgått utbildningen när projektet avslutas vid årsskiftet 2011/12. Samtliga deltagare har egen erfarenhet av kriminalitet men är nu medlemmar i KRIS och har anställning i någon av lokalföreningarna, flertalet med lönebidrag.

Utbildningen är förlagd till Dalarna. Utbildning varvas med praktik och utvecklingsarbete på hemmaplan och innehållet är uppdelat i fyra faser som delvis överlappar varandra.

- Fas 1 – motivation. Personlig utveckling, KRIS Livsstil, grunden i företagande mm.
- Fas 2 – grund- & faktafas. Socialt företagande. Entreprenörskap. Affärsidé, ekonomi, juridik m.m.
- Fas 3 – praktikfas. Tillämpning på hemmaplan, i lokalföreningen. Utvecklingsarbete.
- Fas 4 – coachningsfas. Coachning och stöttning för uppbyggnad av verksamhet.

PROJEKTFAKTA Kreativa Hederliga Företagare, KHF

Projektperiod: 090101–111231

Nationellt projekt

Projektägare: Riks KRIS

Total budget: 10,3 miljoner med 50 % finansiering från Europeiska socialfonden och 50 % nationell medfinansiering²³.

²³ Inom PO 1 har Svenska ESF-rådet den nationella medfinansieringen som anslag och betalar ut 100 % projektstöd till projekten.

Under projektperioden har deltagarna utvecklat idéer som både handlar om att starta ny näringsverksamhet och att utveckla KRIS basverksamhet för medlemmarna. Några av de idéer som utvecklades av den första gruppen är på väg att realiseras. En avgörande faktor för hur många av idéerna som omsätts till verklighet och bidrar till utvecklingen av KRIS är sannolikt hur man kan fortsätta att stötta idébärarna när projektet tar slut. Även om många har kommit långt med utvecklingen av sina idéer tar det ofta tid och kräver tålamod att realisera. En tidig tanke i projektet att också bygga en intern stödstruktur för KRIS-företagande verkar ha övergivits under projektperioden.

Programområde 2. Orangeriet

Projektet är ett exempel på hur man kan arbeta med att stärka individer och skapa företag samtidigt som man bygger en långsiktig hållbar stödstruktur kring företagen, framtida utveckling och individerna.

Det övergripande målet för Orangeriet är att skapa arbete för personer som lever på försörjningsstöd och/eller introduktionsersättning. Medlet för att uppnå målet är lokala sociala arbetskooperativ i de kommuner som medverkar i projektet. För att stärka de lokala kooperativen ska en regional kooperativ stödfunktion, Kooptjänst, utvecklas. Kooptjänst ska kunna bidra med kunskaper i företagsledning, ekonomi, Kooperation, arbetsmiljö m.m.

Projektet bygger på idén att samverkan behövs för att skapa arbetstillfällen, särskilt i de grupper där arbetslösheten är ovanligt hög. I de aktuella kommunerna handlar det om personer med utländsk bakgrund och personer med olika funktionsnedsättningar. Kooperativen som utvecklas ska överbrygga det stora steget från sysselsättning i t ex kommuners arbetsverksamheter till den öppna arbetsmarknaden. Målet för individen kan vara att gå vidare till annat arbete eller att få en anställning i det sociala arbetskooperativet. Kring projektet byggs lokala nätverk av företagare i varje kommun vars syfte är att utveckla affärer mellan kooperativet och det lokala näringslivet. Samtidigt satsar man på att etablera lokala råd med representanter för det offentliga, privata, den sociala ekonomin och de sociala kooperativen. Syftet är att skapa lokala stödstrukturer som ska finnas kvar efter projektets slut.

Projektet är väl förankrat i de fem deltagande kommunerna och genomförs i samverkan med olika regionala och lokala aktörer. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan medverkar kring individerna och genom samverkan mellan Orangeriet och projektet Gagna. Målet är att minst 320 personer ska ha deltagit i projektet under en treårsperiod och att minst

180 personer ska ha gått vidare till arbete, företagande eller utbildning. Innehållet i projektverksamheten har fokus på självhjälp, hälsa, måltider, struktur, inflytande, egenmakt och arbete mm. Frivillighet är en grundsten i rekrytering och genomförande.

PROJEKTFAKTA Orangeriet

Projektperiod: 081201-111031

Nationellt projekt

Projektägare: Coompanion Östergötland

Total budget: 52,1 miljoner varav 19 från Europeiska socialfonden.

Projektet är på god väg att realisera flera av sina mål när det gäller att bygga de stödstrukturer som kan bli avgörande för en fortsatt hållbar utveckling. Starten av Kooptjänst underlättar övergång från projekt till verksamhet eftersom det nu finns ett etablerat företag som kan hantera många administrativa och stödjande arbetsuppgifter i förhållande till de nystartande kooperativen²⁴.

Övergripande satsning på sociala ekonomin som utförare i Fas 3

Projekten/satsningen är ett exempel på hur Socialfonden kan stötta samarbete och utvecklingsarbete inom arbetsmarknadspolitiken. Projekten stärker den sociala ekonomins kompetens och kvalitet på området och kan komma att leda till strukturella förändringar i Arbetsförmedlingens sätt att samarbeta med externa leverantörer med fokus på den sociala ekonomin.

Under våren 2009 startade insatserna i den tredje fasen av Jobb och utvecklingsgarantin, Arbetsförmedlingens stora program för att motverka långtidsarbetslöshet. De personer som deltar i Fas 3, dvs. de som har varit arbetslösa i 450 dagar, ska erbjudas samhällsnyttig varaktig sysselsättning. Den sociala ekonomins organisationer och företag blev naturligtvis tillsammans med bland annat kommuner en möjlighet för Arbetsförmedlingen att hitta bra placeringar för de stora grupper som är och kommer att bli aktuella för placeringar inom Fas 3.

Redan hösten 2008 tog Svenska ESF-rådet initiativ till att bjuda in Arbetsförmedlingen och den sociala ekonomin för att diskutera vilka utvecklingsbehov som fanns för att möta efterfrågan och hur Socialfonden skulle kunna spela en roll i detta arbete.

Resultatet blev att det genomfördes utlysningar inom båda programområ-

²⁴ Coompanion Östergötland har lämnat in en ansökan om Orangeriet 2 som ännu inte har beslutats

dena för att möjliggöra både utveckling av metoder och arbetsmodeller och kompetensutveckling för den sociala ekonomin och för Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen kom att bli projektägare för ett nationellt projekt med fem regionala delprojekt för att utveckla metoder och samverkan. Projektet genomförs i samverkan med den sociala ekonomin i de fem regionerna, men arbetet har organiserats lite olika. Tillsammans med ytterligare två regionala PO 2-projekt täcker man större delen av landet. Samtidigt organiserades och beviljades flera regionala och ett nationellt projekt för kompetensutveckling av anordnare av Fas 3-platser inom den sociala ekonomin. I samtliga dessa projekt är den sociala ekonomin projektägare.

PROJEKTFAKTA

PO 2 Trefas (fem regioner). Arbetsförmedlingen.

PO 2 SESAM (Mellersta Norrland). Arbetsförmedlingen.

**PO 2 + PO 1 Förenade krafter. Folkuniversitetet kursverksamheten
Lunds universitet**

PO 1 Kompetenta anordnare. Coompanion Stockholm

PO 1 Kompetenta anordnare resten av landet. Hela Sverige Ska Leva.

PO 1 ABF Kompetens och Motivation. ABF

PO 1 Anordnarresurs i Norr. HSO Norrbotten

PO 1 Gå vidare. Bona folkhögskola

PO 1 Kompetensutveckling inom den sociala ekonomin i GR-området. Göteborgs föreningscenter.

Projekten har samlats i ett nätverk med extern processledare som tillsammans med en utvärderare följer, dokumenterar och samlar erfarenheterna från samarbetet och den sociala ekonomins erfarenheter av att ta emot personer i Fas 3. Tillsammans har man bland annat identifierat ett antal svårigheter i samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och den sociala ekonomin och utvecklat förslag på hur Arbetsförmedlingen kan förändra sitt arbetssätt och rutiner för att underlätta samarbetet i framtiden. För närvarande har dessa projekt betydligt högre andel deltagare i Fas 3 som går vidare till anställning än i övriga delar av Fas 3. Erfarenheterna är enligt utvärderingar som genomförts övervägande, men inte enbart, positiva inom den sociala ekonomins anordnare och bland deltagare. Till exempel anger ett flertal av de anordnare som svarat på enkäter att den egna organisationen utvecklats och att samarbetet med Arbetsförmedlingen förbättrats genom medverkan i projekten. En stor majoritet anger att det finns behov av utbildning för den sociala ekonomin samt en förväntan på att det ska leda till att organisationen utvecklas. Man är också övervägande

nöjd med den utbildning som genomförts och skulle rekommendera den till andra. Bland deltagarna finns det röster som visar på missnöje med placeringen och frågetecken kring vem (anordnaren eller deltagaren) som har mest nytta av placeringen. Utvärderingen är ännu inte avslutad eftersom projekten pågår.

I de studier som genomförs av Temagruppen Entreprenörskap och företagande har det visat sig att det finns stora brister i kunskapen om den sociala ekonomin hos myndigheter och vice versa. Arbetsförmedling och kommuner behöver lära sig mycket mer om den sociala ekonomin och de arbetsintegrerande sociala företagen och deras förutsättningar. Det handlar till exempel om vilka tjänster den sociala ekonomin kan och vill leverera – det går inte att köpa samma tjänster som man själv producerar. Skulle det ens vara någon vits med det? Är det inte något nytt, annorlunda eller kompletterande samhället behöver? Men det handlar också om att öka förståelsen för att de ekonomiska och praktiska förutsättningarna är annorlunda för företag och organisationer än för den egna verksamheten. Samtidigt behöver de aktiva inom den sociala ekonomin öka sin kunskap om hur den offentliga sektorn fungerar och på vilka villkor man kan samarbeta.

KAPITEL 4.

ÅTERBESÖK HOS FYRA PROJEKT

I Socialfonden i siffror från 2010 intervjuades deltagare från fyra projekt. Skillnader mellan utfall, resultat och effekter av projekt tydliggjordes. Själva definitionen av effekter är att de ligger efter projektet är slut. Samtidigt är effekterna själva syftet med att bedriva projekt och därför är det så intressant att kunna säga något om förutsättningarna. De fyra projekten fick därför frågor om vilka indikationer de kunde se i sina projekt på att långsiktiga effekter skulle kunna skapas. Två av projekten var då i mitten av genomförandet medan de andra två var precis i slutet. Våren 2011 är två avslutade medan två har cirka ett halvår kvar av projekttiden. Nedan redovisas en uppföljning av vad som har hänt med de indikationer på långsiktiga effekter som identifierades för ett år sedan.

IF Metall etablerar en utvecklande roll

I Mellersta Norrland bedrev IF Metall fem kompetensutvecklingsprojekt riktat till 35 små och medelstora företag. Fack och företag diskuterade tillsammans vilken kompetensutveckling som var nödvändig för att stå sig i den globala konkurrensen. Projektet byggde en plattform av utbildningsarrangörer där gemensamma utbildningar skraddarsyddes och upphandlades. De fem projekten avslutades från februari till december 2010.

Intervjun från 2010 beskrev följande indikationer på långsiktiga effekter:

- En ny ansökan till Socialfonden hade lämnats in för att bygga upp en permanent verksamhet i Mellersta Norrland.
- IF Metall centralt beslutade att man ville arbeta mer aktivt med Socialfonden i hela landet. Förbundet utsåg en representant i varje ESF-region för att planera för nya projekt, utforma utvecklingsstrategier och utveckla nationell samverkan.

Våren 2011 efterfrågar företagen en naturlig mötesplats där de regelbundet kan träffa utbildningsanordnare för att diskutera sina utbildningsbehov

och hur de kan samköras med andra företag. En sådan mötesplats byggs genom ett nytt projekt, med Regionalfondsinslag, upp på avdelningskontoren i Sundsvall, Örnsköldsvik och Östersund.

– Att tillhandahålla denna mötesplats ska framöver ingå i vår naturliga verksamhet för att serva våra företag och deras anställda, säger projektkoordinator Conny Hansson.

På förbundskontoret i Stockholm har man i ett flertal rapporter sett att deras medlemmar får minst del av företagens kompetensutvecklingsmedel från ESF. IF Metall i Mellersta Norrland hade genom att inta den ovanliga rollen som projektägare lyckats vända på detta förhållande.

– Därför ville vi bygga en organisation för att fler avdelningar ska jobba med det här, säger Angelica Teiffel på förbundskontoret.

Esbjörn Jonsson är en av projektledarna i det nya Norrlandsprojektet. Han bekräftar bilden av hur viktig kompetensutvecklingen är.

– Jag kan bara gå till mig själv. Jag har en svarutbildning från 1990-talet, men idag är allt datastyrt. Utbildningen blir snabbt gammal.

Genom att även driva ett nationellt projekt vill man stärka förbunds-kontorets kunskap om vad det innebär att jobba med ESF-projekt. Projektet ska utveckla arbetsorganisationen så att de anställdas arbetsinnehåll breddas och företagens produktivitet ökas. En utbildningsinsats i projektet syftar till att utbilda handledare på företagen.

– De anställda är i allmänhet mycket duktiga på ”sin maskin”, men dåliga på att lära andra om hur den fungerar, förklarar Angelica Teiffel. Därför stärker vi deras pedagogiska färdigheter för att de framöver ska kunna utbilda utan att ta in externa resurser.

Idag finns det inom IF Metall åtta så kallade NUTS-ansvariga, en i varje ESF-region. De har lite olika bakgrund och bygger nu upp sin kompetens om Socialfonden för att kunna arbeta fram regionala projekt. Än så länge har Östergötland och Stockholm skickat in ansökningar, men Angelica Teiffel märker att fler har börjat se Socialfonden som en möjlighet.

I det nationella projektet använder de sin utvärdering för att undersöka hur samverkan mellan fack och arbetsgivare påverkas av projektet.

– De är ovana att samverka i utvecklingsfrågor, förklarar Angelica Teiffel. Förbundskontoret vill också se om företagen fortsätter utvecklas eller om de blir beroende av projekten. Dessutom har man byggt en struktur där de NUTS-ansvariga träffas för att utbyta erfarenheter och stimulera varandra.

Men stärks företagen genom utbildningsinsatserna?

– Det är nog för tidigt att säga, anser Conny Hansson. Men vi letar nu goda exempel och då kan vi se att individerna har fått fler arbetsområden och fler beslut ”närmare golvet”, vilket påverkar deras arbetssituation positivt.

Alla tre betonar däremot vikten av att insatserna är för både anställda och företag.

Får politikerna de svar som behövs?

Fem kommuner samverkar i ungdomsprojektet NUEVO. Här får ungdomar i åldern 18–29 år med långvarigt försörjningsstöd hjälp att hitta vägar till egenförsörjning eller studier. Lösningarna är individuella och det får ta den tid det tar. Projektet avslutas i oktober 2011.

De indikationer på långsiktiga effekter som beskrevs 2010 var:

- Intresset från politiker var stort genom ett grundligt förarbete och kontinuerlig information om projektet.
- I en av kommunerna har tjänstemännen fått i uppdrag att göra samhällsekonomiska beräkningar för att synliggöra lönsamheten i olika arbetsmarknadsåtgärder.
- Projektmedarbetarna organiserar ett erfarenhetsutbyte mellan kommunerna för att utveckla arbetssätten. Där skulle även styrgrupper och all berörd personal inkluderas framöver för att integrera det mer i den reguljära verksamheten.

NUEVO har våren 2011 ett kontinuerligt lärande mellan dem som är anställda av projektet, men har inte riktigt nått ut till dem som jobbar i den reguljära verksamheten.

– I Örebro kommer till exempel alla som har jobbat med NUEVO att försvinna från organisationen och vad finns då kvar av metoden? frågar sig projektkoordinator Mia Ström.

I Västerås hade man förra året en plan på att personal från den reguljära verksamheten skulle praktisera i NUEVO för att lära metoderna, men man har inte hunnit förverkliga det. Däremot har projektledaren även arbetat som handledare för en äldre målgrupp och på så vis spridit metoden i viss mån.

Arbetet med att definiera metoden har hittills varit så intensivt att tankar om implementering har fått stå tillbaka.

– Nu finns metoden och vi ska säkerställa den och verkligen jobba för implementering, säger Mia Ström.

Men hon tror att det kan vara väl sent och att kommunerna behöver ansöka om den möjlighet till ”uppgradering” (förlängning) som finns för att hinna med implementeringen.

Politikerna är inte så intresserade av detaljerna i metoden utan undrar vad det kostar, vilket kommer presenteras tydligare först i höst.

– Det är svårt att som politiker gräva ner sig för djupt, vi har många frågor att hantera, men vi är hyggligt uppdaterade och ser att NUEVO har gett bra resultat för en målgrupp som vi tidigare har haft svårt att lyckas med, konstaterar Anders Hagström som är vice ordförande i Vuxenutbildnings- och Arbetsmarknadsnämnden i Örebro.

Beräkningen som skulle ge svar på arbetsmarknadsåtgärdernas lönsamhet blev inte så konkret som Anders Hagström hade hoppats, men de har fått en ökad förståelse för sättet att räkna säger han.

– Det är viktigt för oss att kunna redovisa alternativkostnader då vi ska äska medel.

I Örebro kommer arbetet inte att fortsätta som NUEVO, men det kommer finnas en verksamhet som anpassas till målgruppen. På frågan om de kunde gjort något annorlunda säger Anders Hagström:

– NUEVO är ett av de projekt som vi varit mest engagerade i. Det har syns väl och det finns en relativt stor kunskap såväl hos politiker som hos förvaltningsledning. Projektet och dess eventuella fortsättning har varit uppe på varje presidiummöte under våren. Processen pågår, men vi vet ännu inte hur det slutar och om vi borde ha gjort något annorlunda.

Mia Ström tror att styrgruppen behöver vara starkare med en tydligare koppling mellan projektets styrning och nämnden. Vissa i styrgruppen har inte haft mandat att jobba för en implementering. Anders Hagström verkar ha en liknande uppfattning.

– Jag kollar av med tjänstemän längre ner i organisationen och jag vet att man jobbar för att få en fortsättning.

Hinner inte möta företagens efterfrågan

Västra Värmland var ett av de så kallade varselprojekt som initierades av ESF-rådet för att stötta företag och anställda som riskerade att förlora sina jobb i samband med den lågkonjunktur som följde av finanskrisen. Fem kommuner gick samman med utbildningsföretag för att organisera vidareutbildning till anställda på krisdrabbade företag. Projektet avslutades i juni 2010.

De viktigaste indikationerna på långsiktiga effekter som framfördes 2010 var:

- Nya och starkare nätverk har bildats som kommer leva vidare efter projektets slut.
- Resurser har byggts upp på företagen för att driva processen vidare. Vidareutbildning är en naturlig del i företagens liv.

- Dialogen mellan de kommunala bolagen och företagen har stärkts. De undersöker möjligheten att bedriva mer långsiktiga satsningar som KY- och universitetsutbildningar.

Av de två nätverken har det mellan kommunerna levt vidare och träffas vid behov. I detta nätverk har de jobbat fram en ny ansökan till Socialfonden som handlar om kompetensutveckling för kommunens anställda kring ett nytt administrativt system. Här ingick även tre nya kommuner.

Företagsnätverket har däremot inte fortsatt. Men Sten Fransson, som var projektledare, får förfrågningar från de företag som deltog om det går att driva en ny satsning som då skulle fokusera mer på konkurrenskraft nu när lågkonjunkturen mattas.

– Det visar sig att företagen är för svaga på tjänstemannasidan för att driva den här typen av satsningar själva och de behöver hjälp med samordningen. Inom Socialfonden har det under året inte varit några utlysningar som passar företagets behov, säger Sten Fransson.

Sten Fransson hävdar att Arvika näringslivscentrum skulle kunna bygga en kommersiell verksamhet kring detta, men att de i så fall behöver anställa fler och det har ännu inte varit aktuellt. Stens arbetstid går nu helt till att fokusera på utbildningar inom Yrkeshögskolan.

Vad har hänt på företagen då? Sten har inte gjort någon systematisk uppföljning av det, men de företag han pratar med säger att de slapp säga upp anställda under krisen och att de därmed står bättre rustade nu när konjunkturen vänt.

– De har också ett fortsatt intresse för samverkan och det är bara frågan om vilken form det ska ta. Men företagen berättar också att de har förändrat arbetsorganisationen. Deltagarna har inte bara höjt sin kompetens utan också breddat den för att kunna ta sig an fler arbetsuppgifter och jobba mer som ett arbetslag. Det gör dem mindre sårbara och mer flexibla.

Goda relationer gav implementering

Projektet Navigatorcentrum undersöker om samverkan kan vara ett sätt att komma till rätta med ungdomsarbetslöshet. Ungdomar som står utanför utbildning och arbete får vägledning på Navigatorcentrum, för att kunna koppla in rätt resurser utifrån individens behov. Projektet avslutas i oktober 2011.

I intervjun 2010 framkom följande indikationer på långsiktiga effekter:

- Projektet genomför en samhällsekonomisk utvärdering som ska visa om projektet är lönsamt.

- Kommunens politiker hade ett starkt intresse att hitta modeller som underlättar övergången till arbetslivet för ungdomar
- Stöd från Ungdomsstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL) borgade för att erfarenheter skulle nå en nivå där samhället organiseras i stort.

I den samhällsekonomiska utvärderingen har 30 ungdomar intervjuats om hur mycket samhällsresurser de konsumerade under året innan projektet. Motsvarande intervjuer ska genomföras ett år efter avslut. En slutrapport ska presenteras i oktober 2011 som ställer minskningen av samhällskostnader mot kostnaden att driva projektverksamheten. Förutom den samhällsekonomiska utvärderingen görs också en lärande utvärdering av uppnådda mervärden för individer och deltagande parter.

Men det mest intressanta med Navigatorcentrum är att kommunstyrelsen i Östersund redan har tagit ett beslut om att fem miljoner kronor skjuts till för 2011 och 2012 för att driva verksamheten vidare permanent, i större omfattning än under projektiden.

– Det blir en kommunal verksamhet, men Arbetsförmedlingen och ett gymnasieförbund kommer även fortsättningsvis medverka i en styrgrupp för såväl operativ som strategisk samverkan, förklarar projektledare Håkan Printz.

Poängen med Navigatorcentrum är att ungdomar kan komma till en neutral plats som inte är en myndighet. Här får de hjälp att koppla till sig de insatser och resurser som behövs. De ingående kommunala enheterna socialtjänst, integration, vuxenutbildning, arbetsmarknad och gymnasiet har fått en helt ny samverkan där de kan lägga resurser på en individ över förvaltningsgränser. Håkan Printz försöker förklara hur det hela gått till.

– Alla förvaltningar sitter på sina regelverk, begränsningar och möjligheter, men när de får se helheten kring hur allt hänger samman genom kommunicerande kärn så kan man öppna de möjligheter man själv besitter. De möjliggör då en gemensam planering som kommer alla parter till del. Man kan arbeta med målgruppen tillsammans med andra istället för att genomföra enskilda insatser. På så vis kan synergieffekter uppnås.

Ett exempel på detta är den orienteringskurs inom vuxenutbildningen som genomförs i projektet och som är anpassad till dem långt ifrån arbetsmarknaden. Rekryteringen till den görs i samarbete med socialförvaltning, Arbetsförmedlingen med flera. Projektet har även möjliggjort ungdomsanställningar inom kommunen och detta har kommunstyrelsen pekat på som ett av verktygen att fortsätta med.

Projektet medverkar dessutom i några nationella sammanhang. Kommunstyrelsen har sagt ja till att delta i SKL:s försöksverksamhet kring ge-

mensam ingång för arbetssökande. De deltar även i ett ”Navigatornätverk” med tio kommuner som Ungdomsstyrelsen driver. Nätverket har en gemensam hemsida, utvecklar metoder, skriver en metodbok samt försöker gemensamt påverka departement m.fl. Men det är svårt att svara på vad det har lett till i dagsläget.

Att projektet nått sådana framgångar lokalt förklarar Håkan med att personalen har en kombination av brinnande intresse för ungdomar, lång erfarenhet och nära relationer till politiker och myndighetschefer.

KAPITEL 5.

VAD SKAPAR LÅNGSIKTIGA EFFEKTER?

Kapitel 4 beskriver några praktiska exempel på vad som talar för att projekten kommer ge långsiktiga effekter. Det visar också några aspekter av hur svårt eller oförutsägbart det kan vara. Några effekter som projekten förväntade sig förra året har inte infriats, men i vissa fall har andra uppstått istället. Detta kapitel beskriver kort vad forskningen säger om kritiska faktorer för hållbarhet samt vilka kopplingar vi kan se till våra fyra projekt i kapitel 4.

Vad säger forskningen?

Socialfonden har gjort något mycket ovanligt. Den har gjort en omfattande satsning på lärande under programperioden för att förbättra projekten och programmet. Lärandet tar sig olika uttryck – bland annat lärande utvärdering i projekten, utvärdering av programmet löpande och på slutet, fem temagrupper som ska göra analyser och synteser av projektresultat. Dessutom har en forskningsrapport²⁴ tagits fram genom ett samarbete mellan processtödet SPeL och Tillväxtverket. Den handlar om hur stora projekt kan ägas, styras och utvärderas så att insatserna och projektresultaten leder till långsiktiga effekter. I detta avsnitt presenteras några viktiga slutsatser i boken.

Osäkerheten om vad projekt leder till på lång sikt är stor eftersom det finns lite forskning på området och få utvärderingar studerar långsiktiga effekter. Boken försöker förstå mekanismerna för ett hållbart utvecklingsarbete, särskilt det som bedrivs i projektform. Vilka drivkrafter gör att projektresultaten lever kvar, integreras med annan verksamhet, sprids till andra områden och leder till strategisk påverkan? Analysen utgår från tre sådana mekanismer (figur 35), nämligen följande:

²⁴ Att äga, styra och utvärdera stora projekt. Brulin G., Svensson L. Studentlitteratur 2011.

1. Ett aktivt ägarskap inom ramen för en effektiv och genomskinlig projektorganisation.
2. En samverkan mellan viktiga aktörer och organisationer som bygger på gemensam kunskapsbildning varvat med handling.
3. Ett utvecklingsinriktat lärande som leder till multiplikatoreffekter.

Figur 35. Analysmodell för hållbart utvecklingsarbete.

Om vi använder dessa analysverktyg för att granska olika program och projekt under cirka femtio år ser vi uppenbara brister som kan förklara svårigheten med att skapa hållbar utveckling genom stora projekt och program. Ägarskapet har oftast varit mycket svagt eller snarast obefintligt. Samverkan har varit begränsad och lärandet anpassningsinriktat, dvs. fokuserat på att hitta snabba och enkla lösningar. Det har sällan funnits ett utvecklingsinriktat lärande som har lett till multiplikatoreffekter, dvs. där resultat "växlas upp" och sprids vidare.

Hur har det då varit i de pågående projekten inom Socialfonden? Här finns ett starkare uttalat syfte att projektresultaten ska spridas och leda till strategisk påverkan. En rad processstöd och temagrupper har organiserats för att höja kvaliteten i projekten och på det sättet bidra till en ökad hållbarhet. Har dessa omfattande och delvis nyskapande insatser gjort att projekten leder till hållbar utveckling?

Än så länge är det svårt att dra sammanfattande slutsatser av de ambitiösa försök som har gjorts genom stödinsatser och lärande utvärdering. Men vi ser en rad svårigheter som är kopplade till mekanismerna för hållbart utvecklingsarbete. Bristen på aktivt ägarskap är påtaglig i många projekt. Det är en följd av hur projekt initieras, prioriteras och styrs. Projekt initieras ofta utifrån, från en mellannivå i organisationen eller från staben, vilket gör att ledning och linjechefer inte engagerar sig och tar ett långsiktigt ansvar för ett projekt. Det har också visat sig svårt att få till ett lärande

samverkan mellan viktiga aktörer och organisationer, särskilt i de stora och komplexa projekt som dominerar under denna programperiod. Innovationssystem och Triple Helix omfattar dessutom olika aktörer med skilda traditioner och kulturer. Möjligheten att skapa ett utvecklingsinriktat lärande som leder till multiplikatoreffekter begränsas av regler, rutiner och hinder mellan projekt-, program- och systemnivån.

Vad kan en lärande utvärdering göra för att stödja mekanismerna för hållbarheten? En slutsats är att lärande utvärdering har fått en stor spridning, att kunskaperna om den har ökat snabbt, att intresset är stort och växande och att den på sina håll har börjat fungera som ett stöd för kvalitetssäkringen av projekten. Samtidigt visar olika uppföljningar på en rad svårigheter med att få den lärande utvärderingen att fungera som det var tänkt: begränsade medel, svårigheten med kritisk distans, begränsad användning av resultaten, bristande bidrag till offentlig debatt m.m. Lärande utvärdering är i sig ingen lösning på hållbarheten i ett projekt, men den är en del av lösningen när rätt förutsättningar finns eller skapas.

I det följande avsnittet görs en reflektion över praktiken, där vi knyter an till de mekanismer för ett hållbart utvecklingsarbete som presenterats ovan.

Reflektioner kring praktiken

För ett år sedan bekantade vi oss med fyra projekt som alla kunde peka på saker som de ansåg talade för långsiktiga effekter. Ett år senare är bilden en annan. Några är mer pessimistiska, andra mer positiva. Framför allt är det andra saker som står i fokus. Här reflekterar vi kring den utveckling som skett²⁵ och drar samtidigt paralleller till de erfarenheter som processtödet för strategisk påverkan och lärande (SPeL) har från möten med åtskilliga Socialfondsprojekt.

Realistiska ambitioner och lagom finansiering

Många projekt uppnår fantastiska resultat. Men i vissa fall är tyvärr anledningen att de är ”överfinansierade”. Om projektet har tre gånger mer resurser än den reguljära verksamheten är förutsättningarna helt annorlunda och frågan är vad ett sådant projekt kan tillföra långsiktigt? Socialfondsprojekt ska vara innovativa för att hitta nya arbetssätt, men det innovativa kan inte vara ”mer pengar” utan snarare smartare arbetssätt till liknande kostnad.

²⁵ Reflektionerna bygger på intervjuer med enstaka företrädare för projekten och texten har stämts av med dessa. De ska inte tolkas som en utvärdering av projekten. Syftet är främst att visa på vanliga dilemman eller framgångsfaktorer som förekommer i projektarbete.

IF Metall i Mellersta Norrland har hittat en ny utvecklande roll som de bör ha goda förutsättningar att driva långsiktigt. Metoden drar inga stora extrakostnader och de använder sina ordinarie lokaler som mötesplats mellan utbildningsanordnare och företag. Från erfarenheterna av metoden att upphandla och samordna utbildningar mellan många företag i de tidigare projekten använder de nu ett nytt projekt för att etablera en långsiktig organisation för denna funktion. Vi har ännu inte sett om de lyckas med detta, men även om rollen de utvecklar är helt ny så verkar den innebära rimliga ekonomiska åtaganden för den ordinarie verksamheten. En avgörande fråga är om företagen i fortsättningen är beredda att upphandla utbildning utan projektstöd.

Utvärdering som stöd för utveckling

I tidigare programperioder av Socialfonden har utvärderingen främst haft en kontrollerande funktion. I de flesta fall levererades en rapport i slutet av projektet som redovisade hur projektplanen hade följts och om målen hade uppfyllts. Eventuella avvikelser eller rekommendationer hade liten betydelse eftersom projektet var slut. I nuvarande programperiod ska den lärande utvärderingen (Ongoing evaluation) istället följa projektet och vara en del i en läroprocess där projektet kan styras om utifrån rekommendationer eller kritiska frågeställningar. Detta innebär ett nytänk hos många projektägare där många är osäkra på hur de ska använda utvärderingen.

IF Metall använder sin utvärdering för att undersöka hur samverkan mellan fack och arbetsgivare förändras i deras nya roller. Det kan vara en avgörande faktor för hur väl projektet faller ut och lärdomar om detta ska delas med såväl en central styrgrupp som genom större regionala seminarier.

I utvärderingen undersöks också om företagen fortsätter att utvecklas eller om de blir beroende av projekten. Frågeställningarna antyder att man ser långsiktigt på projektets utvecklingsarbete. Men det krävs att de använder utvärderingens återkoppling klokt om den ska kunna förstärka lärande och utveckling. Förhoppningsvis kommer de att få kontinuerlig återkoppling på sina frågeställningar under projekttiden så att styrgruppen får möjlighet att genomföra förändringar om projektets övergripande syfte äventyras.

Som vi inledde med så står andra frågor i fokus för de fyra projekten nu när det har gått ett år. Just detta är en viktig utgångspunkt för den lärande utvärderingen. Genom att den följer projektet och återrapporterar kontinuerligt kan den fånga nya behov som dyker upp. Det går inte att förutse vad som ska hända och planera processen i detalj under en projektperiod på två–tre år. Centralt är att istället hålla den innovativa idén och det övergripande syftet med projektet i minnet och navigera mellan de hinder som uppstår.

Projekt som del i en långsiktig utvecklingsstrategi

NUEVO hade en föredömlig ”förprojektering” (utan ESF-medel) med sin ansökan där ett 30-tal personer deltog under tio månaders tid. Personer som var med i skrivargruppen tog senare plats i lokala styrgrupper som en länk till genomförandet. Vid intervjun förra året, såväl som i år, var intresset från politiken högt. Projektets utveckling följdes och resultat efterfrågades. Detta tolkades som indikationer på ett aktivt ägarskap. Men nu anser projektkoordinatorn att de är sent ute för att hinna nå en implementering. Vad hände längs vägen? Kanske kunde styrningen av projektet ha fungerat bättre?

Koordinatorn vittnar om hur de fastnat i intern metodutveckling och att det bland vissa projektmedarbetare till och med funnits en motvilja att träffa kollegor i den reguljära verksamheten. Hon skulle vilja se starkare styrgrupper med mandat att driva implementering och med en tydligare länk till nämnderna. Nämndpolitikern i Örebro verkar behöva gå förbi styrgruppen för att få veta hur implementeringsplanerna fortskrider. Detta är exempel på ett vanligt dilemma för de ESF-projekt som processtödet SPeL möter. Dels sitter personer utan rätt mandat i styrgruppen, dels är de osäkra på sin roll.

För IF Metall har de ursprungliga projekten lett till en ny strategi från förbundskontoret. De bygger nu en organisation där en ny roll för fackförbundet sprids över hela Sverige, ett tydligt exempel på multiplikatoreffekt. Även om det i grunden handlar om att få del av mer EU-stöd så tyder mycket på att de ser långsiktigt på arbetet. Utöver frågeställningarna för utvärderingen som nämndes ovan så rustar de personal på företagen som ska kunna utbilda kollegor. De blir därmed mindre beroende av externa medel och kompetenser för att fortbilda sin personal.

Såväl IF Metalls projekt som varselprojektet Västra Värmland har skapat en efterfrågan hos företagen som vill se en fortsättning på arbetsformen. Varselprojekten har fått utstå viss kritik för att de skulle vara företagsstöd och det kan synas självklart att projekt som ”servar med gratis utbildning” skapar efterfrågan. Men projekten har också lett till förändringar på företagen. Det är ett tecken på att utbildningarna möter verkliga behov och att företagen använder möjligheten på ett seriöst och långsiktigt vis.

Faktum är att en uppföljning av genomförandeprojekt som SPeL gjorde i Östra Mellansverige visade att fler av varselprojekten uppfattades som innovativa och utvecklingsinriktade än ”vanliga” kompetensutvecklingsprojekt. En möjlig förklaring är att det skarpa läge som företagen befann sig i gav en öppenhet för nya samverkanslösningar, förändring av arbetsorganisering och hög prioritet från företagets ledning. Med andra ord goda förutsättningar för långsiktiga effekter.

I fallet Västra Värmland missbedömdes däremot företagets förmåga att själva driva arbetet vidare. De vill gärna att samordningen ska fortsätta genom Näringslivscentrum och där tror man dessutom att samordningen skulle bära sig kommersiellt. Hindret är att de nu har valt att fokusera sitt arbete på Yrkeshögskolan istället och det finns inte utrymme att möta företagets önskemål. Detta kan utgöra exempel på ett lyckat resultat så tillvida att företagets behov möttes under projektiden och de är nu bättre rustade för en konjunkturuppgång. Däremot passar inte ett fortsatt arbete in i Näringslivscentrums rådande strategi och därmed ger det inga vidare effekter, i alla fall inte just nu.

Lärande är integrering

Navigatorcentrum har ett halvår före projektslut lyckats få beslut om att implementera verksamheten. Sannolikt har tjänstemännens långa erfarenhet av att arbeta i kommunen och de goda relationer de har arbetat upp med chefer och politiker stor betydelse för framgången. Med detta exempel vill vi uppmärksamma att implementering inte är det slutgiltiga svaret på långsiktiga effekter. En risk vid internt rekryterade projektledare, som är tilltänkta att driva arbetet vidare efter projektet, är att de själva sitter på allt lärande. Vad händer då när projektledaren slutar?

I NUEVO-exemplet Örebro kommer alla projektarbetare att sluta och den mesta av kunskapen riskerar att försvinna, eftersom de inte lyckats engagera den reguljära verksamheten i lärprocessen.

Ett av Navigatorcentrums viktigaste bidrag verkar ha varit just en lärprocess som har öppnat dörren för nya samverkansformer. Frågan är om det på alla förvaltningar finns bärare av denna nya samverkan eller om den drivs av enstaka personer?

KAPITEL 6.

VAD KAN VI LÄRA FÖR PROGRAMMET OCH FRAMTIDEN?

Nu växer en omfattande dokumentation, rapportering, analys och forskning från Socialfonden fram. Det gör att viktiga lärdomar kan dras för framtiden – både inom och efter programperioden. Vad kan man göra i den nuvarande programperioden för att stärka hållbarheten av projekten baserat på data och forskningsresultat? Det är svårt att ge enkla svar och råd eftersom det handlar om stora och komplexa projekt inom ramen för ett omfattande program i en öppen och snabbt föränderlig omvärld.

Den genomgång av Socialfondens arbete som gjorts visar på vissa svårigheter, men också på möjligheter att göra projekt mer hållbara. Processstödet SPeL sammanfattar här sina praktiska slutsatser i ett antal rekommendationer, men framför allt som frågor och reflektioner:

- Gör ett noggrant urval av de sökande för att se om det finns förutsättningar för ett aktivt ägarskap. Vilket engagemang har projektägarna för att driva och utveckla projektet långsiktigt? Finns det ett bra samarbete med viktiga aktörer?
- Hur ser projektorganisationen ut? Kommer det att finnas en styrgrupp som är kompetent samt med mandat och en förmåga att arbeta strategiskt och att styra mot långsiktiga effekter?
- Finns det ett lärande inbyggt i och mellan projekten? Finns det några tankar om att utnyttja så kallade intermediärer (mellanhänder) – i form av högskolor, FoU-centrum, industriella utvecklingscentrum, lärcentrum m.fl. – för spridning och strategisk påverkan?

Det kan vara bra med praktiska råd och rekommendationer, särskilt om de har en teoretisk och empirisk grund, vilket kan göra arbetet underbyggt, översiktligt och strategiskt. De ”råd” vi har gett är inte tänkta att fungera som en checklista eller som en mall för ett hållbart utvecklingsarbete. Istället ska de ses som ett underlag för en dialog mellan sökande, handläggare och beslutsfattare om hur ett projekt är tänkt och framför allt hur det

kan göras bättre. Genom en sådan dialogbaserad lärprocess kan idéer om projekt förädlas och problem förebyggas. Det handlar bl.a. om svårigheten att hantera program av denna omfattning med de snabba omvärldsförändringar som har skett på kort tid i ekonomin. Vi kan bland annat se följande svårigheter inom Socialfonden:

- Det tar i vissa fall lång tid att komma igång med projekten.
- Redovisningen av upparbetade kostnader drar ut på tiden.
- Projekten förbrukar inte de medel som söks.
- Antalet ansökningar kan i vissa fall vara få och kvaliteten bristfällig.
- Samarbetet mellan de fackliga organisationerna och arbetsgivarna fungerar inte alltid.
- Det kan vara svårt att få fram medfinansiering till projekt som riktar sig till arbetslösa och långtidssjukskrivna.
- Programmets regelverk kan i vissa fall utgöra ett hinder för den praktiska tillämpningen. Besluten som fattas är relativt kortsiktiga (oftast på två–tre år), men där förväntningarna är på långsiktiga effekter. Små projektägare kan ha svårt med att söka medel, att klara likviditeten samt att få krediter och förskott på beviljade medel.

Konsekvensen av dessa svårigheter gör att arbetet blir tungarbetat på ESF-kontoren. Det blir en tidspress för ESF-samordnarna när det gäller att få in redovisning av upparbetade kostnader. Översikten försvåras och arbetet riskerar att bli kortsiktigt och reaktivt. Problemen förvärras med de minskningar som genomförs av förvaltningsanslagen och därmed en minskande personalstyrka.

Vi har lyft fram några problem och svårigheter i Socialfonden, vilket är naturligt när vi utgått från de höga ambitioner som finns i programmen och från ett hållbarhetsperspektiv på utveckling. Samtidigt måste vi konstatera att det hittills skett en spännande utveckling inom programmet. Satsningen på lärande utvärdering är en viktig och nyskapande del som snabbt spridits över landet.

BILAGA 1.

FAKTA OM STATISTIKEN

Uppgifterna som ligger till grund för rapporteringen i kapitel 2 baseras dels på underlag från Svenska ESF-rådet och dels på uppgifter som redan finns i olika register hos Statistiska centralbyrån (SCB).

ESF-rådet handlägger och beslutar om stöd till olika projekt. När beslut om att medel beviljats för ett genomförandeprojekt ska varje projektägare registrera och rapportera uppgifter om projektet och samtliga deltagare. De registrerade uppgifterna används för att ta fram indikatorer som rapporteras till regeringen och Europeiska Kommissionen. Det är också dessa uppgifter som använts för att skapa den population som den här rapporten bygger på.

Detta omfattar statistiken

Populationen består av samtliga individer som deltar eller deltagit i Socialfondens genomförandeprojekt inom programområde 1 och programområde 2 från starten 2008 t.o.m. 31 mars 2011.

Definitioner och förklaringar

Det finns ett antal personer i populationen som saknar uppgifter om kön. Det är:

- 328 personer i programområde 1
- 120 personer i programområde 2

Anledningen till att det i vissa fall saknas uppgifter beror på att de angivna personnumren inte gått att hitta i SCB:s Register över totalbefolkningen (RTB). Antingen kan det vara så att de som angett personnumren på något sätt skrivit fel eller att det finns personer med som av en eller annan anledning har skyddad identitet.

Definitioner

Dominans: Kvinno-, mans-, ålders- och ungdomsdominans uppstår då minst 75 procent av deltagarna uppfyller ett visst kriterium.

Förvärvsinkomst och arbetsrelaterade ersättningar: Består av summa kontant bruttolön, inkomst av aktiv näringsverksamhet, sjukpenning, havandeskapspenning, smittbärappenning, sjuklönegaranti, skattepliktig arbets-skadeersättning, föräldrapenning vid barns födelse eller adoption, tillfällig föräldrapenning för vård av barn, närståendepenning och rehabiliterings-ersättning,

Region: Följer indelningen enligt NUTS 2 (riksområden).

Utbildningsnivå: Anger nivån på respektive individs högsta formella utbildning, i detta fall den högsta utbildningsnivån år 2009. Uppgifterna över utbildningsnivå redovisas enligt utbildningsklassificeringen SUN 2000. Jämförelser med riket görs för PO 1 med uppgifter från Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik, RAMS, avseende år 2009 för förvärvsarbetande i åldersgruppen 25–64 år. Detta för att få en jämförelsegrupp som liknar den för PO 1.

För PO 2 har jämförelser med riket gjorts med uppgifter från registret om Befolkningens utbildning avseende 2010. Här består jämförelsegruppen av personer i åldrarna 16-74 år.

Utländsk bakgrund: Hit räknas personer som är antingen utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Ålder: Deltagarna har klassificerats efter den ålder de hade vid projektstart.

Källor

Förutom ESF-rådets egna uppgifter om deltagarna har nedanstående register vid SCB använts:

- Befolkningens utbildning – uppgift om högsta utbildningsnivå
- LISA (Longitudinell Integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier) – förvärvsinkomst
- RTB (Registret över totalbefolkningen) – personnummer, kön, utländsk/svensk bakgrund, födelseland, folkbokföringskommun

- RAMS (Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik) – kontrolluppgifter, uppgifter om vilket arbetsställe en person jobbar på, arbetsställets bransch, sektorskod
- Utbildningsregistret – högsta utbildningsnivå
- Yrkesregistret – yrke enligt SSYK1

Förutom SCB:s egna register har uppgifter också hämtats från:

- Arbetsförmedlingen – uppgifter hämtade från tabellen ”Arbetslösa och i program, andelar av befolkningen”
- Transfereringsstatistiken (uppdrag från Finansdepartementet) – uppgift om deltagarnas aktivitet före och efter projektstart

BILAGA 2.

KVANTIFIERADE MÅL OCH INDIKATORER FÖR SOCIALFONDSPROGRAMMETS TVÅ PROGRAMOMRÅDEN

Socialfondsprogrammets indikatorer rapporteras till regeringen tre gånger om året. Du hittar den senaste rapporteringen på www.esf.se/deltagare.

2010 lämnade regeringen en skrivelse till Europeiska Kommissionen med förslag om förändringar av vissa av de kvantifierade målen. Förslaget baserades dels på resultat av indikatorrapporteringen och dels på en omvärldsanalys. För långtidssjukskrivna visade analysen att antalet halverats under perioden januari 2006 till juli 2009. Beträffande ungdomsarbetslösheten är den hög i jämförelse med övriga Europa. Enligt uppgift från Eurostat som avser tredje kvartalet 2009 uppgick arbetslösheten bland ungdomar i Sverige under 25 år till 22,1 procent. För EU totalt var motsvarande siffra 19,9 procent.

Regeringens förslag innebar följande:

Programområde 1

- målet för antalet deltagare i projekt för att förhindra långtidssjukskrivningar minskas från minst 20 000 deltagare till minst 15 000 deltagare.
- målet för antalet sysselsatta som får del av kompetensutveckling ökas från minst 200 000 till minst 205 000.

Programområde 2

- målet för antalet långtidssjukskrivna deltagare minskas från minst 20 000 till minst 10 000 deltagare
- målet för unga deltagare ökas från minst 5 000 till minst 15 000.

De kvantifierade mål som redovisas nedan baseras på regeringens förslag som Kommissionen noterat.

Kvantifierade mål programområde 1

1. *a.* Minst 205 000 sysselsatta individer ska få del av kompetensutveckling, exklusive de individer som omfattas av kvantifierat mål 2 och 3 nedan.
b. Minst 75 procent av projekt med stöd i förprojekteringsfas ska gå vidare till genomförandefas.
2. Antal individer som deltagit i projekt för att öka kunskapen om hur diskriminering kan motverkas och likabehandling främjas ska uppgå till minst 20 000.
3. Antal individer som deltagit i projekt för att förhindra långtidssjukskrivningar ska uppgå till minst 15 000.

Indikatorer programområde 1

Resultat- och effektindikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsuppdelade.

1. Antal deltagare som upplever att kompetensutvecklingsinsatsen resulterat i att vederbörande:
a. givits förutsättningar att ta sig an fördjupade arbetsuppgifter eller bredda sitt arbetsområde.
b. har fått fördjupade eller breddade arbetsuppgifter.
2. Antal deltagande arbetsställen som upplever att kompetensutvecklingsinsatsen resulterat i att arbetsplatsen:
a. präglas av fördjupade kunskaper inom nuvarande arbetsområdet.
b. har breddat sin verksamhet, vilket kommer att leda/har lett till ett behov av att få nya eller förändrade arbetsuppgifter utförda.
3. Antal deltagande arbetsställen som upplever efter avslutat projekt att de står bättre rustade för att förhindra långtidssjukskrivningar.
4. Antal deltagande arbetsställen som upplever efter avslutat projekt att arbetsplatsen har fått en ökad kunskap om hur diskriminering motverkas och likabehandling främjas.

Finansiella och fysiska indikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsuppdelade.

1. Antal arbetsställen som påbörjat deltagande i projekt i programmet, per år och totalt, fördelade på antal anställda, bransch och arbetsmarknadssektor.
2. Antal individer som påbörjat deltagande i projekt i programmet, per år och totalt, uppdelat på åldersgrupperna 16-24 år, 55-64 år samt övriga.
3. Antal egenföretagare som påbörjat deltagande i projekt i programmet, per år och totalt.
4. Genomsnittligt utbetalat stöd per deltagande arbetsställe, fördelat på ESF-stöd och nationell medfinansiering.
5. Genomsnittligt utbetalt ESF-stöd samt nationell medfinansiering per deltagare fördelat mellan förprojektering och genomförande.
6. Antal deltagartimmar per projekt.
7. Antal deltagare i projekt med inriktning på de olika diskrimineringsgrunderna.
8. Antal projekt som gått från förprojekteringsfas till genomförandefas med stöd från Socialfonden.
9. Antal deltagare i projekt med inriktning på att förebygga långtidssjukskrivningar.

Kvantifierade mål programområde 2

10. Minst 75 000 deltagare. Varav minst 15 000 utrikes födda, 15 000 unga och 10 000 långtidssjukskrivna
11. Andelen deltagare, som efter avslutat projekt har fått jobb eller upplever att deras möjligheter att få jobb har ökat, ska uppgå till minst 70 procent.
12. Andelen deltagare i arbete, 90 dagar efter avslutat projekt ska vara minst 10 procentenheter högre än det viktade genomsnittliga resultatet för Särskilt anställningsstöd och Förberedande utbildning, (eller annan reguljär åtgärd för motsvarande målgrupp) uppdelat för respektive år samt för hela programperioden.

Indikatorer programområde 2

Resultat- och effektindikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsuppdelade.

1. Antal deltagare som 90 dagar efter avslutat projekt är i arbete. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år, utrikes födda samt långtidssjukskrivna särredovisas.
2. Antal deltagare som 90 dagar efter avslutat projekt är i reguljär utbildning. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år, utrikes födda samt långtidssjukskrivna särredovisas.
3. Antal deltagare som 90 dagar efter avslutat projekt har gått till annan arbetsmarknadspolitisk aktivitet. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år samt utrikes födda särredovisas.
4. Antal deltagare som upplever att möjligheterna att få arbete efter avslutat projekt ökat. Deltagare i åldersgruppen 16–24 år, utrikes födda samt långtidssjukskrivna särredovisas.

Finansiella och fysiska indikatorer

Samtliga indikatorer ska, där så är möjligt, vara könsuppdelade.

1. Antal deltagare som påbörjat projektdeltagande, fördelat på de olika målgrupperna
2. Antal individer som påbörjat deltagande, per år och totalt, uppdelat på åldersgrupperna 16–24 år, 55–64 år samt övriga.
3. Utbetalat stöd samt verifierad medfinansiering per projekt.
4. Antal utrikes födda deltagare.
5. Antal deltagare med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga.
6. Antal deltagartimmar per projekt.

Socialfonden i siffror 2011

Socialfonden är en omfattande satsning på kompetensutveckling till anställda och stöd till dem som står utanför arbetsmarknaden. Totalt handlar det om 12 miljarder kronor under sju år. Vad alla dessa projekt har lett till vill nog många veta.

Denna rapport, som både bygger på statistik och praktiska exempel, försöker besvara följande frågor:

- Hur många projekt handlar det om och hur många individer har deltagit?
- Har satsningen nått ut till rätt grupper?
- Vilka resultat kan man se?
- Kan man redan nu spåra några långsiktiga effekter av projekten?

I en avslutande del diskuteras kortfattat ett antal svårigheter och problem. Några idéer förs fram om hur satsningen kan förbättras.

Rapport nr. 3, 2011